

Carita Asikainen

RIKOSNIMIKKEENÄ TAPPO JA MURHA

Rikosnimikkeen muuttuminen hovioikeudessa
näytön arvioinnin perusteella

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutus

2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Carita Asikainen	Tradenomi	Joulukuu 2017
Opinnäytetyön nimi		54 sivua
Rikosnimikkeenä tappo ja murha Rikosnimikkeen muuttuminen hovioikeudessa näytön arvioinnin perusteella		
Toimeksiantaja		
Lakiasiantomisto Säkjärvi Oy		
Ohjaaja		
Lehtori Päivi Ollila		
Tiivistelmä		
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia henkirikoksista tappoa ja murhaa. Käräjäoikeuden tuomiosta valitetaan hyvin usein hovioikeuteen jos rangaistukseen ei olla tyytyväisiä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, millä tavoin hovioikeus on käsitellyt rikoksen näyttöä uudelleen ja millä perustein rikosnimike muuttunut hovioikeudessa.</p> <p>Opinnäytetyössä on käytetty kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Työhön on koottu kymmenen hovioikeuden ratkaisua, joiden avulla on pystytty analysoimaan ja tutkimaan, millä tavoin hovioikeus on arvioinut teon tunnusmerkistöä. Tutkimuksessa on avattu käsitteet tappo ja murha sekä käyty läpi henkirikosprosessin eteneminen käytännössä poliisin esitutkinasta korkeimpaan oikeuteen asti. Teorian aineistona ovat rikoslaki, rikosprosessuaalinen oikeus ja alan kirjallisuus.</p> <p>Henkirikoksen tekijä rangaistaan aina ehdottomaan vankeusrangaistukseen, mutta käytännössä on haastavaa tutkia, täyttykö henkirikoksessa murhan tunnusmerkistö. Hovioikeuden ratkaisut ovat hyvin erilaisia, ja jokainen ratkaisu on yksilöllinen. Myös tutkimustulokset osoittivat tämän tuottavan joissakin tapauksissa suuriakin näkemyseroja käräjäoikeuden ja hovioikeuden välille siitä, täyttykö murhan tunnusmerkistö.</p> <p>Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vaikka jokainen ratkaisu on omalaatuinen ja tuottaa usein näkemyseroja, niin silti lähes jokaisessa tutkimuksen ratkaisussa hovioikeus on miettinyt ja arvioinut valituksen johdosta, onko tappo tehty vakaasti harkiten, sekä onko tappo tehty erityisen raa'alla tai julmalla tavalla. Näiden kahden seikan lisäksi teon tulee olla kokonaisuutena arvostellen törkeä, jotta se täyttää murhan tunnusmerkistön. Hovioikeus arvioi aina rikoksen näyttöä eli todistusaineistoa, joka tuottaa näkemyseroja oikeusasteiden välille.</p> <p>Rikoslaki jättää kuitenkin tulkinnan varaan seikkoja, jotka tuottavat kyseisiä näkemyseroja oikeusasteiden välillä. Lakia ei voida asettaa niin tarkasti ja yksityiskohtaisesti, että se suoraan ratkaisisi jokaisen henkirikoksen tunnusmerkistön määritelmän selkeästi.</p>		
Asiasanat		
henkirikos, murha, tappo, hovioikeus, rikoslaki		

Author (authors)	Degree	Time
Carita Asikainen	Bachelor of Business Administration	December 2017
Thesis title		54 pages
Manslaughter and murder as an offence Alternation of the offence based on evidence evaluation in the Court of Appeal		
Commissioned by		
Law Office Säkjärvi Oy		
Supervisor		
Päivi Ollila, Senior Lecturer		
Abstract		
<p>The purpose of this thesis was to investigate homicides, specifically manslaughter and murder. The decisions of the district court are often appealed against to the court of appeal. The court of appeal reconsiders the decisions due to the appeals from the district court. The judgment can change from manslaughter to murder, or conversely, from murder to manslaughter. The main purpose of this thesis was to investigate how the court of appeal interpreted the evidence which changed the judgment of the district court.</p> <p>A qualitative research method was used in this thesis. The thesis consist of ten judgments of the court of appeal. The decisions of the court of appeal were analysed through the ten cases, which where all unique. The theory is based on the criminal law, procedural law and other literature in the field.</p> <p>As the conclusion it can be stated that there were usually two reasons why the judgment was changed due to the appeals. The court of appeal investigated and considered how cruel and premeditated the crime was in each case. If the crime was very cruel or premeditated, the judgment in the case was murder. Manslaughter is less severe than murder and it is committed on impulse. The court of appeal always evaluates the evidence of the crime, which may cause interpretation differences between the district court and the court of appeal. Every judgment was unique so all of them demanded detailed interpretation. The criminal law is not flawless, as it leaves some of the cases to the consideration of the reader. This possibility for interpretations leads to the difference in the judgments of the district court and the court of appeal.</p>		
Keywords		
homicide, murder, manslaughter, court of appeal, criminal law		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUSASETELMA.....	8
2.1	Tutkimusongelma ja toimeksiantaja.....	8
2.2	Tutkimusmenetelmä	8
2.3	Aineistolähteet ja niiden luotettavuus	9
3	RIKOSLAIN MERKITYS HENKIRIKOKSISSA.....	10
3.1	Laillisuus- ja syyllisyysperiaate.....	10
3.2	Rangaistus ja rangaistuksen täytäntöönpano.....	11
3.3	Tuottamus, tahallisuus ja seuraamus	12
3.4	Rangaistusta lieventävät ja koventavat tekijät.....	13
3.5	Rikosnimikkeen määräytyminen.....	14
3.5.1	Tappo.....	15
3.5.2	Murha.....	15
4	RIKOKSEN PROSESSUAALINEN ETENEMINEN OIKEUSJÄRJESTELMÄSSÄ.....	16
4.1	Poliisin tietoon tulevat henkirikokset ja niiden esitutkinta	17
4.2	Rikosprosessin eteneminen käräjäoikeuden kautta hovioikeuteen	18
4.3	Oikeusjärjestelmän ylin aste eli korkein oikeus	20
5	HOVIOIKEUDEN TUOMIOT	21
5.1	Teemana rikoksen tekotavan erityinen raakuus ja julmuus.....	21
5.1.1	Itä-Suomen hovioikeus R 07/385.....	22
5.1.2	Turun hovioikeus R 16/536	23
5.1.3	Helsingin hovioikeus R 00/2077.....	25
5.1.4	Rovaniemen hovioikeus R 06/278	26
5.2	Teemana rikoksen vakaa harkinta.....	28
5.2.1	Vaasan hovioikeus R 16/34	29
5.2.2	Helsingin hovioikeus R 09/2624.....	31
5.2.3	Turun hovioikeus R 12/1465	33

5.2.4	Helsingin hovioikeus R 06/881.....	35
5.3	Molempien teemojen näytön arviominen.....	38
5.3.1	Rovaniemen hovioikeus R 03/265.....	38
5.3.2	Itä-Suomen hovioikeus R 16/764.....	41
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	43
6.1	Yleisimmät syyt käräjäoikeuden tuomioista tehdyille valituksille.....	44
6.2	Eryyisen raakuuden ja julmuuden näytön arviointi.....	44
6.3	Vakaan harkinnan näytön arviointi.....	45
6.4	Näytön arviointi yleisesti.....	46
7	POHDINTA.....	48
7.1	Tutkimuksen lopputulos.....	48
7.2	Työn luotettavuus.....	49
7.3	Tutkimuksen ongelmat ja omat kokemukseni.....	50
	LÄHTEET.....	51

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia henkirikoksista tappoa ja murhaa käräjä- ja hovioikeuksien tuomioiden avulla. Henkirikokset jaetaan karkeasti viiteen luokkaan: murha, tappo, surma, lapsensurma ja kuolemantuottamus. Henkirikos on teko, jonka johdosta uhri kuolee, jolloin rikoksentekijä on tuomittava rangaistuksena vankeuteen. Rangaistus on tuomioistuimen määräämä lainmukainen oikeudellinen seuraamus teosta.

Suomen rikoslain (19.12.39/1889) 21. luku määrittelee kunkin henkirikoksen tunnusmerkistön ja tämän vähimmäistuomion pituuden. Suomen rikoslaki on julkaistu vuonna 1889, jonka jälkeen se tuli voimaan vuonna 1894. Rikoslain voimaantulon jälkeen se on saanut kuitenkin useita uudistuksia (Frände 2005, 14–15).

Suomessa löytyy lukuisia hovioikeuden ratkaisuja, joissa murhasta tuomitun rikoksentekijän tuomio on muuttunut lievemmäksi eli tapoksi ja myös päinvastoin kovemmaksi eli murhaksi. Ottaen kuitenkin huomioon murha- ja tapporangaistuksien käytäntöä Suomessa, tuomitaan rikoksentekijä murhasta harvemmin kuin taposta. Murhan tunnusmerkistön täytyminen vaatii tekotavalta enemmän tiettyjä edellytyksiä, kuin pelkkä tappo. Rikoslaisissa määritellään murhan ja tapon tuomion edellytykset, mutta käytännössä tuomion antaminen ei ole niin yksinkertaista, kun joudutaan arvioimaan rikoksen törkeyttä, tekopaikkaa ja suunnitelmallisuutta.

Suomen oikeusjärjestelmässä henkirikoksen tekijä tuomitaan aina ensiasteena käräjäoikeudessa. Käräjäoikeuden tuomiosta on yleensä oikeus valittaa seuraavaan tuomioistuinstasteeseen eli hovioikeuteen. Hovioikeudessa tuomio voi muuttua lievemmäksi tai ankarammaksi tai jopa pysyä muuttumattomana. Hovioikeus tutkii tuomiota uudestaan siltä osin, mistä syystä tuomiosta on valitettu. Hovioikeuden tuomiosta voi hakea valituslupaa vielä ylimmältä oikeusasteelta eli korkeimmalta oikeudelta. Valituslupaa haettaessa valittajalla tulee olla painavat syyt vaatia tuomiolle muutosta, jotta korkein oikeus suostuu ottamaan tuomion käsiteltäväkseen. Mikäli korkein oikeus katsoo, ettei tuomion muutokselle ole painavia syitä hovioikeusasteen jälkeen, ei valitusta oteta kä-

sittelyyn. Mikäli valitus ja tuomio käsitellään, voi se muuttua vielä korkeimmassa oikeudessa tai pysyä ennallaan.

Rikosprosessi kokonaisuudessaan on suhteellisen laaja ja se voi kestää kuu-kausia, jopa vuosiakin. Rikosprosessi lähtee etenemään ensin esitutkinnasta syyteharkinnan kautta tuomioistuimeen (Melander 2010, 4). Oikeudenkäynnin tuloksena on rangaistuksen täytäntöönpano. Rikosoikeus on käsitteenä erityisen laaja, mutta käytännössä se sisältää rikoksen ja siitä seuraavan rangaistuksen määrittämisen. Rikosprosessissa sivutaan prosessuaalista oikeutta, kun tutkitaan rikosprosessin etenemistä tuomioistuimissa. Rikosprosessuaalinen oikeus puolestaan perustuu vahvasti oikeudenkäymiskaareen 1.1.1734/4.

Suomessa on kerätty hyvin varhaiselta ajalta tietoa henkirikoksista, jo 1750-luvulta lähtien. Tilastoissa tulee kuitenkin ottaa huomioon, ettei kyseisen vuosisadan tilastot ole yhtä luotettavasti koottu verrattaessa 2000-luvun tilastoihin. Henkirikollisuus on kuitenkin ollut ajoittain vielä alhaisempaa, mitä se on tällä hetkellä. Tällä hetkellä Suomessa henkirikollisuutta tapahtuu kuitenkin vähän katsottuna yleisesti historiaamme, mutta silti Eurooppaan verrattuna Suomessa tehdään paljon henkirikoksia. Tulkinta on kuitenkin haastavaa, sillä Euroopassa rikoksen tunnusmerkistöiden sisältö on erilaatuista maasta riippuen. Useassa Euroopan ja Euroopan lähialueen maassa henkirikollisuus 100 000 asukasta kohden on noin reilusta yhdestä alle yhteen. Suomi on keskiarvon yläpuolella, mutta kuitenkin tilastossa Suomen yläpuolelle sijoittuu vielä monia Euroopan ja Euroopan lähialueen maita, joissa henkirikollisuus 100 000 asukasta kohden on kahdesta ylöspäin. Venäjällä henkirikollisuusmäärä on jopa yli neljätoista 100 000 asukasta kohden. (Lehti 2014, 2–4.) Henkirikokset kaikkiaan ovat vähentyneet Suomessa 1990-luvun jälkeen. Suomessa 2000-luvulla on tehty henkirikoksia keskimäärin 1,28 uhrin verran 100 000 asukasta kohden. Kaksi suurinta henkirikospaikkaa, joista ensimmäinen on ollut suurlakovuodesta 1905 vuoteen 1932, jolloin kieltolaki kumottiin. Toisen maailmansodan jälkeen vuosina 1945–1947 on ollut toinen henkirikospaikka, mutta tämän jälkeen henkirikokset ovat olleet laskussa ja tällä hetkellä tilastot ovat historiaansa nähden alhaisimmat koskaan. (Findikaattori 2017.)

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimusongelma ja toimeksiantaja

Hovioikeus tutkii valitusta käräjäoikeuden ratkaisusta ainoastaan siltä osin, mistä syystä tuomiosta on valitettu. Valitusta tutkiessaan hovioikeuden tulee arvioida teon näyttöä ja todistusaineistoa uudelleen. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, millä tavoin hovioikeus on arvioinut teon näyttöä ja täten rikosnimikkeen määräytymistä. Tutkimuksessa tuodaan esille, millä perustein hovioikeus on muuttanut rikosnimikettä valituksen johdosta. Nämä seikat kuvastavat mahdollisesti rikoslaissa olevan tarkentavan puutteen, mikäli tuomion antaminen ei ole käytännön tasolla niin yksinkertaista. Täten voin myös pohtia, olisiko lain oltava tarkempi siltä osin, jotta tuomiot eivät muuttuisi toistuvasti valitusten johdosta samoista syistä. Tutkimuksen alakysymyksenä pyrin tutkimaan, kuinka usein syyttäjä on tämän tutkimuksen ratkaisuisa vaahtinut tuomiota ensisijaisesti murhasta.

Tämän tutkimuksen toimeksiantajana toimii harjoittelu- ja työpaikkani Lakiasiantaimisto Säkjärvi Oy. Toimisto sijaitsee aivan Lahden keskustassa, ja toimiston erityisiin osaamisalueisiin kuuluvat ulkomaalaisasiat, rikosasiat, velkaasiat, lapsiasiat, perhe- ja jäämistöoikeus sekä liikejuridiikka. Rikosasiat ovat aina olleet erityinen mielenkiinnon kohteeni, joten harjoittelustani sain hyviä ideoita ja lisää innovaatiota opinnäytetyöni tekemiseen.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessani käytän kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Poimitut hovioikeuden tuomiot tuodaan lukijalle tiivistetyssä ja ymmärrettävässä muodossa esille. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla voidaan laadullisesti eli tekstin muodossa vertailla tuomioita. Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii tähän tutkimukseen, sillä tuomioita ei voi esimerkiksi vertailla määrällisesti eli numeroin. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän ideana on ymmärtää kokonaisvaltaisesti ilmiötä, jonka tutkimisella ja tutkimustuloksilla voidaan luoda uutta teoriaa ilmiön selittämiseksi. (Kananen 2015, 71).

Laadullisessa tutkimuksessa yleensä ongelmana on aineiston runsaus. Siksi olen päätenyt aineistonkeruumenetelmänä poimimaan kymmenen hovioikeu-

den ratkaisua, joiden avulla saadaan sopivassa määrin aineistoa tähän tutkimukseen. Hovioikeuden ratkaisut ovat laaja aineistomateriaali käytännössä, mutta tuomioista on poimittu olennaiset asiat koskien tutkimusta ja ne on tuotu tiivistettynä lukijalle esiin. (Kananen 2015, 129–130.) Laadullisessa tutkimuksessa olennaista on aineiston havainnointi. Havainnointi alkaa jo ennen aineistomateriaalin tutkimista ja päättyy vasta tutkimuksen lopussa. Aluksi tutkimuksessani on pohtinut, millaista tietoa tarvitsen ja mistä sitä voin kerätä. Ennen aineistomateriaalin tutkimista minun on tullut myös havainnoida, mitkä aineistosta ovat ne olennaiset seikat, jotka minun tulee etsiä ja löytää. Lopuksi aineistomateriaalin käsittelyn jälkeen olen voinut analysoida tutkimustulokset. (Kananen 2015, 138.)

Laadullisessa menetelmässä tavoitteena on saada ilmiöstä hyvä ymmärrys ja selitys ilmiölle. Tähän tavoitteeseen olen päässyt aineistomateriaalini ja tuomioiden analysoinnin avulla. Laadullisessa tutkimuksessa lopulliseen tulkintaan päästään lukemalla aineistoa useaan kertaan lävitse ja ymmärtämään täten, mitä aineisto viestii. Tässä tutkimuksessa aineistona ovat hovioikeuden tuomiot, joita olen analysoinut ja saanut koottua tulokset. (Kananen 2015, 161.)

Henkirikoksista on tehty tutkimuksia, esimerkiksi Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti tekee jatkuvaa tutkimustyötä ja julkaisee vuosittain tilastoja Suomen rikollisuustilanteesta koskien myös henkirikoksia. Julkaisuissa ilmenee myös henkirikosten lukumäärät vuosittain ja henkirikosten syyt. (Helsingin yliopisto 2017.) Kuitenkin tutkimusnäkökulma tässä tutkimuksessa on erilainen, sillä henkirikoksia murhasta ja taposta lähestytään hovioikeuden näytön arvioinnin kautta. Tässä tutkimuksessa ei perehdytä itse henkirikosten määriin ja syihin, vaan keskitytään rikosten näytön arvioimiseen ja rikosnimikkeen määräytymiseen hovioikeudessa.

2.3 Aineistolähteet ja niiden luotettavuus

Suurin ja runsain aineistonlähde tutkimukselle ovat hovioikeuden ratkaisut. Hovioikeuden ratkaisut olen kerännyt Rovaniemen, Turun, Itä-Suomen, Vaasan ja Helsingin hovioikeuksilta eli jokaiselta viideltä Suomen hovioikeudelta. Hovioikeuden ratkaisuissa tuodaan myös taustatietona esille käräjäoikeuden

ratkaisut, joista on valitettu. Hovioikeuden ratkaisuja vertailemalla pystytään hahmottamaan ja löytämään kyseiseen tutkimusongelmaani vastaukset. Tutkimuksen teoreettista puolta ohjaa vahvasti rikoslaki. Teoreettisesti käsitellään myös prosessuaalista oikeutta ja oikeudenkäymiskaarta, jotta voidaan ymmärtää henkirikostuomion eteneminen oikeusjärjestelmässä. Aineistona hyödynnetään myös alan kirjallisuutta juuri rikosoikeuden alalta. Kirjallisuudesta saadaan lisätukea teorialle ja aineistolle. Lisäksi kokonaiskuvaa aiheesta saadaan tilastojen avulla, joita tekevät esimerkiksi Rikosseuraamuslaitos, Tilastokeskus ja Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Rikoslain ja kirjallisuuden avulla pystytään saamaan analysoinnin tueksi tietoa, joka tukee teoriaa.

Aineistomateriaali koostuu luotettavista lähteistä, sillä hovioikeuden ratkaisut saadaan suoraan hovioikeuksilta. Kirjallinen materiaali on rikosoikeudellista aineistoa. Lähdeaineisto koostuu viranomaisten ylläpitämistä sivustoista ja alan ammattilaisten kirjoittamista teoksista poimittua sekä suoraan laista.

3 RIKOSLAIN MERKITYS HENKIRIKOKSISSA

Rikoslaki käytännössä on erittäin laaja lain ala. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on perehtyä etenkin rikoslain 21. lukuun koskien murhaa ja tappoa. Jotta lukija voi ymmärtää murhan ja tapon merkityksen oikeusjärjestelmässä, tulee ottaa huomioon rikoslain keskeiset käsitteet liittyen henkirikoksien rangaistavuuteen.

3.1 Laillisuus- ja syyllisyysperiaate

Rikoslaki asettaa rajoitteita kansalaisten vapauksille, jonka johdosta se puuttuu ihmisten oikeuksiin. Kun ihmisten vapauksia rajataan, on laillisuusperiaatteen keskeisenä tarkoituksena tuomita ainoastaan siitä teosta, josta teko lain mukaan on juuri tekohetkellä säädetty rangaistavaksi. Tekijä tulee tuomita vain sillä seuraamuksella, jonka rikoslaki on rikoksen tunnusmerkistössä asettanut. Laillisuusperiaate ohjaa viranomaisten toimintaa, eikä sen periaatteiden mukaan ketään saa tuomiota teosta, joka ei tekohetkellä ole säädetty rangaistavaksi, eikä varsinkaan tule tuomita teon rangaistusta ankarampaan rangaistukseen. (Melander 2015, 47–48.) Rangaistus tulee aina perustua lakiin.

Syyllisyysperiaate korostaa ihmisarvon kunnioitusta, eikä ketään syytöntä saa tuomita rangaistukseen. Suomen valtiossa jokaisella yksilöllä on vapaus, eikä kenenkään ihmisarvoa saa loukata. Käytännössä syyksiluettavuuden tarkoituksena on, että tekijällä olisi rikoksentekohetkellä ollut mahdollisuus toimia toisin ja jättää rikos tekemättä. Valtio voi siis puuttua ihmisten elinpiiriin ainoastaan tilanteissa, joissa tekijä on itse omilla valinnoillaan rikkonut lakia. (Melander 2015, 54–55.)

3.2 Rangaistus ja rangaistuksen täytäntöönpano

Rangaistus on rikoksesta aiheutunut seuraamus lain rikkomisesta, joka on aiheuttanut kärsimystä uhrille (Tapani & Tolvanen 2011, 8). Rangaistuksen määräämisessä otetaan huomioon suhteellisuusperiaate, joka jakautuu absoluuttiseen ja relatiiviseen näkökulmaan. Absoluuttisessa näkökulmassa tulee ottaa huomioon rikoksen ja rangaistuksen välinen suhde toisiinsa, eli rangaistuksen tulee olla oikean pituinen ja laatuinen nähden tehtyyn tekoon. Relatiivisen näkökulman kannalta on otettava huomioon, että törkeämmistä rikoksista tulee rangaista ankarammin. Rikosnimikettä miettiessä tulee suhteuttaa rangaistus oikeassa suhteessa tekoon. Käytännön esimerkkinä voidaan miettiä, että A tuomitaan taposta rangaistusasteikon mukaan kahdeksaksi vuodeksi ja B murhasta elinkautiseksi. Laki määrittää rangaistusasteikon suhteessa niin, että tappoa törkeämmästä teosta eli murhasta on tuomittava ankarampi rangaistus kuin pelkästä taposta. Suhteellisuusperiaatteen tarkoituksena onkin, että törkeämmästä teosta eli murhasta tulee tuomita ankarammin kuin pelkästä taposta. Suhteellisuusperiaatteen ohella toinen tärkeä oikeudenmukaisuuden kannalta oleva periaate on yhdenvertaisuusperiaate. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan samankaltaisista teoista on tuomittava samanlaisiin rangaistuksiin. Yhdenvertaisuusperiaate tukee sitä, että oikeusjärjestelmämme on yhdenvertainen ja tasavertainen jokaiselle yksilölle. (Tapani & Tolvanen 2011, 16–19.)

Vankeusrangaistus voidaan jakaa kahteen luokkaan: ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Murhasta ja taposta tekijä tuomitaan aina ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Ehdollinen vankeusrangaistus tarkoittaa käytännössä sitä, että rikoksesta tuomitaan ehdolliseen vankeusrangaistukseen, mutta vankeusrangaistus käytännössä pannaan

vasta täytäntöön, mikäli tekijä tekee käräjäoikeuden määrittämällä koeajalla (1–3 vuotta) uuden rikoksen. Vankeusrangaistus voi olla enintään kaksi vuotta, jotta se voidaan tuomita ehdollisena. (Rikosseuraamuslaitos 2015.) Ehdoton vankeusrangaistus pannaan täytäntöön heti sen tullessa lainvoimaiseksi tai mikäli se on mahdollista panna täytäntöön samaan tapaan kuin lainvoimainen (Vankeuslaki 23.9.2005/767 2. luku 1. §).

Murhasta tuomittaessa ehdoton vankeusrangaistus on elinkautinen. Elinkautinen vankeusrangaistus on ankarin rangaistus Suomen oikeusjärjestelmässä. Elinkautinen tarkoittaa, että rikoksentekijä on koko loppuelämänsä vankilassa. Käytännössä tämä tarkoittaa kuitenkin sitä, että rikoksentekijä voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen 12 vuoden vankilassaolon jälkeen. Mikäli rikoksentekijä on ollut alle 21-vuotias rikoksen tehdessä, voidaan hänet päästää ehdonalaiseen vapauteen 10 vuoden vankilassaolon jälkeen. (Melander 2015, 178–180.) Taposta rikoksentekijä tuomitaan vähintään kahdeksaksi vuodeksi ehdottomaan vankeusrangaistukseen. (Rikoslaki 21. luku 1. §). Rangaistuksen pituuteen vaikuttaa rikoksen tekotapa ja suunnitelmallisuus.

Rikosseuraamuslaitos vastaa käytännössä rikoksentekijän vangitsemisesta, kun vankeusrangaistus tulee täytäntöönpanokelpoiseksi. Rikosseuraamuslaitos toimii oikeusministeriön alaisena ja sen tavoitteena on myös ennaltaehkäistä uusien rikosten syntymistä ja huolehtia yleisesti valtion turvallisuudesta. Rikosseuraamuslaitoksen toimielimiin kuuluvat aluekeskus, arviointikeskus, yhdyskuntaseuraamustoimistot ja vankilat. Tuomion tullessa lainvoimaiseksi tai mahdollisesti poikkeustapauksissa edellä mainitun tapaan ilman lainvoimaa rangaistus tulee aina viipymättä täytäntöönpanoon. Tekijän kotipaikan ulosottomies hoitaa yhteyden ja tiedoksiannon sijoitettavaan vankilaan ja tekijään. Mikäli tekijän olinpaikkaa ei löydetä tai rikoksentekijä ei toimi ulosottomiehen määräysten mukaisesti ja jättää saapumatta vankilaan, hänet etsintäkuulutetaan. (Tapani & Tolvanen 2011, 293–296.) Rangaistus pannaan täytäntöön aina mahdollisimman pian ilman aiheetonta viivytystä.

3.3 Tuottamus, tahallisuus ja seuraamus

Rangaistusta määriteltäessä tulee ottaa huomioon teon painoarvossa sen tahallisuus ja tuottamus. Henkirikosten rangaistuksen määrittelemisessä onkin

tärkeää huomioida juuri nämä kyseiset seikat, jotka ovat tärkeitä kriteereitä sille, mistä teosta tekijä tuomitaan. Tilanteissa, joissa tekijällä ei ole ollut tahallista tarkoitusta tuottaa toiselle kuolema, voidaan lukea kuolemantuottamukseksi. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi liikenteessä tapahtuvia onnettomuuksia. Tekijä on ajanut uhrin päälle suojatiellä epähuomiossaan ilman tarkoitusta ajaa kenenkään päälle. Uhri on kuitenkin menehtynyt, jolloin tekijä rangaistaan. Tällaisissa tilanteissa rikosnimike on kuolemantuottamus, koska tekijällä ei ole ollut tarkoituksena tai päämääränä tuottaa uhrille kuolema. Tuottamusta kuvastaa rikoslain kannalta käytännössä synonyymi huolimattomuus. Mikäli tekijä on kuitenkin tehnyt murhan todellisena tarkoituksenaan tappaa toinen, tulee tekijä tällöin tuomita taposta tai murhasta riippuen kuinka suunnitelmallisesti ja millä tavoin teko on tehty. (Tapani & Tolvanen 2011, 60–62.) Tahallisuudessa tekijä tekee rikoksen tietäen ja tahtoen. Esimerkiksi tapossa tekijä on tietoisesti aiheuttanut uhrille niin suurta kärsimystä, että uhri on kuollut, jolloin teko on seuraustahallinen. Tekijä on tehnyt teon tietoisesti tahtoen ja ymmärtäen, että teosta voi seurata uhrille kuolema. (Melander 2015, 111–112.) Esimerkiksi tekijän lyödessä uhria puukolla on hänellä tietämys, että uhri voi kuolla puukoniskuun. Suunnitelmallisuus katsotaan aina koventamisperusteena rangaistusta määriteltäessä. Mitä enemmän tekijä on suunnitellut ja valmistellut tekoaan, tarkoituksenaan tappaa uhri, sitä kovempiasteinen rangaistus on.

3.4 Rangaistusta lieventävät ja koventavat tekijät

Rikoslaki antaa rikosnimikkeeseen sopivan vangitsemisajan lyhimmäis- ja enimmäispituuden. Tuomioistuinten tehtävänä on päättää lopullinen vankeusajan pituus huomioon ottaen esimerkiksi henkirikoksen tekotapa, suunnitelmallisuus ja törkeys. Rikoslaki kuitenkin määrittää tietyt lieventävät ja koventavat tekijät tuomion pituudelle, joiden raameissa tuomio on annettava.

Rangaistuksen pituus lyhenee, mikäli rikoksessa on ollut lieventäviä tekijöitä. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi painostus, uhka ja äkillinen houkutus ja sellainen muunlainen seikka, joka on edistänyt tekijän kykyä olla noudattamatta lakia. Rangaistusta lyhennetään myös, mikäli tekijä on alaikäinen tai hänen osallisuus rajoittuu ainoastaan avunantona rikokseen tai se on huomattavasti vähäisempää kuin toisen tekijän. (Rikoslaki 6. luku 6. §.) Lieventämisperuste-

ta tulee kuitenkin harkita asiakohtaisesti. Tuomio voi myös lyhentyä kohtuullistamisperusteiden myötä. Kohtuullistamisperusteita ovat tekijän korkea ikä, huono terveydentila, teosta kulunut pitkä aika tai hänelle itselleen rikoksesta ja tuomiosta aiheutuva seuraus (Rikoslaki 6. luku 7. §). Rangaistusta voidaan myös lieventää mikäli tekijä on ollut alentuneesti syyntakeinen eli täyttä ymmärrystä vailla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että henkilöllä on esimerkiksi mielenterveysongelmia tai hän on ollut henkisesti sellaisessa tilassa, ettei ole voinut ymmärtää tekonsa seurauksia. (Rikoslaki 3. luku 4 §). Tekijän mielenterveyttä tutkivat terveydenhoitoviranomaiset, jotka antavat tutkimuksen lopputuloksesta lausunnon tuomioistuimelle. Tuomioistuimen tehtävänä on harkita lausunnon pohjalta, onko rikosentekijä ollut alentuneesti syyntakeinen rikoksen tekohetkellä. Syyntakeisuutta ei alenna se, mikäli tekijä on ollut tekohetkellä päihteiden vaikutuksen alaisena. Tuomioistuinten käytännössä tekijän syyntakeisuuden aleneminen päihteiden johdosta vaatii erityisen painavia syitä.

Rangaistuksen pituuteen vaikuttavia tekijöitä ovat myös koventamisperusteet. Koventamisperusteet pidentävät tuomion pituutta. Tällaisia perusteita ovat teon suunnitelmallisuus, teon tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai palkkiota vastaan, rasistisesta vaikutuksesta ja aiempi rikostausta (Rikoslaki 6. luku 5. §). Kuten lieventävissäkin tekijöissä tulee myös koventavat vaikutukset tulkita yksityiskohtaisesti riippuen tapauksesta. Koventamis- ja lieventämisperusteiden tarkoituksena on määrittää rangaistuksen pituus vastaamaan teon vahingollisuutta ja vaarallisuutta (Rikoslaki 6. luku 4. §). Tuomion pituuteen vaikuttavat myös teon suunnitelmallisuus, tekotapa, törkeys ja julmuus, mutta tällöin myös usein rikosnimikekin vaihtuu, jolloin myös rangaistuksen pituus muuttuu. Esimerkiksi rikosnimike vaihtuu taposta ankarampaan eli murhaan juuri tällaisten seikkojen perusteella.

3.5 Rikosnimikkeen määräytyminen

Rikoslain 21. luvussa on määritelty tuomion antamisen kriteerit ja vähimmäiskestot henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa. Taposta tuomittuja rikosentekijöitä on huomattavasti enemmän kuin murhasta. Tämä johtuu siitä syystä, että murhatuomion antamiseen täytyy täyttää enemmän kriteereitä teon suunnitelmallisuudesta ja tekotavasta. Murhasta ja taposta tuomitaan

aina ehdottomaan vankeusrangaistukseen, joka tarkoittaa tekijän joutumista vankilaan.

3.5.1 Tappo

Henkilö, joka tappaa toisen, on tuomittava vankeusrangaistukseen. Taposta tuomittu tulee vangita vähintään kahdeksaksi vuodeksi ja jo pelkästä tapon yrityksestä tekijä on tuomittava rangaistukseen (Rikoslaki 21. luku 1. §). Henkirikoksista tappo on niin sanotusti lievempi, äkkipikaisesti ja suutuspäissään tehty toisen ihmisen tappaminen.

Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa R 04/992 vastaaja oli syyllistynyt tapoon lyödessään morapuukolla uhria ylävartaloon yhteensä 23 kertaa. Moraapuukko oli lävistänyt uhrin sydämen ja sepelvaltimon, jonka takia uhri oli kuollut pistoihin. Vastaaja oli myöntänyt tehneensä teon alkoholin ja lääkkeiden yhteisvaikutuksen alaisena. Vastaaja sai rangaistukseksi kahdeksan vuoden ehdottoman vankeusrangaistuksen. Tapon tyypillinen tunnusmerkistö on juuri tämänkaltainen, äkkipikaisesti vihastuksissaan tehty teko. Hyvin usein tapoon liittyviin tapauksiin on yhteydessä alkoholi. Tappo on tahallisesti tehty teko, jonka seurauksena uhri menehtyy.

3.5.2 Murha

Murha on henkirikoksen muotona ankarampi kuin tappo ja sen tulee täyttää jokin murhanimikkeen määräytymisen kriteereistä. Murhan tekijä tuomitaan aina elinkautiseen vankeuteen. Murhasta tuomittaessa tapon tulee olla tehty vakaasti harkiten taikka erityisen raa'alla tavalla tai julmalla tavalla. Murhaksi voidaan luokitella myös tappo, joka on tehty vakavaa yleisvaara aiheuttaen. Virkamiehen taposta voidaan tuomita myös murhaan, jos virkamies on tapettu hänen ollessaan ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta virkansa puolesta, taikka tappo on tehty virkatoimen vuoksi. Edellä mainittujen kriteereiden lisäksi rikoksen tulee olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Myös murhan yrityksestä on tuomittava rangaistukseen. (Rikoslaki 21. luku 2. §.) Murha on yleisesti ottaen suunnitelmallisempi, harkitumpi tai törkeämmällä tavalla tehty kuin tappo.

Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa R 07/656 vastaaja oli syyllistynyt murhaan. Aluksi vastaaja oli lyönyt uhria nyrkillä kasvoihin ja ylävartaloon, jonka johdosta uhri oli menettänyt tajuntansa ja kaatunut lattialle. Vastaaja oli jatkanut edelleen tekoa lyömällä uhria nyrkeillä ja kuristamalla. Uhri oli vielä kyennyt nousemaan ylös lattialta, mutta vastaajan jatkettua uhrin lyömistä nyrkein oli hän jälleen kaatunut maahan. Uhrin ollessa maassa oli vastaaja lyönyt häntä vielä isolla lattaraudalla useita kertoja päähän. Vastaaja oli tietoinen, että uhri edelleen oli elossa, jolloin hän oli hakenut noin puolen metrin pituiset putkipihdit, jolla oli jatkanut uhrin lyömistä päähän.

Hovioikeus oli katsonut, että rikos sisältää vakaata harkintaa, koska vastaaja oli jatkanut uhrin lyömistä päähän ja lähtenyt edelleen hakemaan järeämpää asetta, jolla voisi kohdistaa pahoinpitelyä uhrin päähän. Uhri oli kuollut putkipihtien aiheuttamiin vaurioihin pään alueella. Teon törkeyttä kuvasti myös se, että vastaaja oli jatkanut uhrin lyömistä huomatessaan uhrin olevan edelleen elossa ja uhrin pyytäessä apua. Teon suunnitelmallisuutta ja harkintaa osoittivat myös toiminta piilottaa uhrin matkapuhelin. Teko on ollut törkeä, julma ja raaka, koska vastaaja oli lyönyt uhria päähän lattaraudalla ja putkipihdeillä, sekä lyönyt uhria kovin iskuin nyrkein ja kuristanut. Teko oli myös ollut kokonaisuutena arvostellen törkeä, sillä vastaajan päämääränä oli ollut selkeästi uhrin kuolema, jonka tekotapana oli ollut välineiden ja niiden käyttömenettelynsä vuoksi törkeä. Vastaaja oli saanut rangaistukseksi 10 vuotta ehdotonta vankeutta. Tuomion pituuteen olivat kuitenkin vielä vaikuttaneet koventavana tekijänä tekijän aiempi rikostausta, mutta puolestaan erityisesti lieventävänä tekijänä oli huomioitu tekijän olleen tekohetkellä alentuneesti syyntakeinen eli täyttä ymmärrystä vailla.

4 RIKOKSEN PROSESSUAALINEN ETENEMINEN OIKEUSJÄRJESTELMÄSSÄ

Tutkimuksessa tärkeässä asemassa on Suomen rikoslaki. Henkirikoksen tapahtuessa lähtee prosessi kuitenkin liikkeelle aina saman kaavan mukaan. Sen takia on tärkeä ymmärtää rikoslain lisäksi tätä prosessia, joka oikeusjärjestelmässämme toteutuu. Henkirikos tulee aina ensimmäisenä poliisin tietoon, josta tapahtumaketju etenee esitutkinnan ja syyttäjän kautta käräjäoikeuteen. Käräjäoikeudesta voidaan mahdollisesti myös valittaa hovioikeuteen ja

korkeimpaan oikeuteen. Tämä luvun tarkoitus on saada lukijan tietoon ymmärrys etenkin juuri siihen, miten prosessi etenee hovioikeuteen, joiden tuomiot ovat tämän tutkimuksen perustana.

4.1 Poliisin tietoon tulevat henkirikokset ja niiden esitutkinta

Henkirikoksen tapahtuessa prosessi lähtee etenemään ensin rikoksen tullessa poliisin tietoon. Henkirikoksen ilmoittaja voi usein olla lähiomainen, ystävä tai tuttava. Usein myös kadonneeksi ilmoitetut henkilöt löytyvät poliisin tutkinnan myötä menehtyneinä, jolloin poliisilla on velvollisuus selvittää, liittyykö kuolemaan henkirikosta. Poliisin tietoon voi myös tulla henkirikos jonkun muun rikostutkinnan yhteydessä. Poliisin saadessa tieto rikoksesta, tulee siitä kirjata rikosilmoitus. (Esitutkintalaki 22.7.2011/805 3. luku 1. §.)

Henkirikoksen rikosilmoituksen kirjaamisesta seuraa aina esitutkinta. Esitutkinta voi käynnistyä myös ilman rikosilmoitusta, mikäli poliisilla on syytä epäillä rikosta (Esitutkintalaki 3. luku 3. §). Esitutkinnan tarkoituksena on tutkia ja saada ilmi ne seikat, millä tavoin ja missä olosuhteissa rikos on tehty, sekä etsiä rikokseen liittyvät asianosaiset (Esitutkintalaki 1. luku 2. §). Esitutkinnan tavoitteen kiteyttää Esitutkintalain 1. luvun 2. §. seuraavasti: ”Esitutkinnassa asia on valmisteltava siten, että syyteharkinta ja asianosaisten etujen valvominen voidaan suorittaa asianmukaisesti ja että todistelu voidaan pääkäsitteilyssä ottaa vastaan yhdellä kertaa tai asia voidaan ratkaista kirjallisessa menettelyssä.” Esitutkinta siis valmistelee syyttäjää ja tuomioistuinta varten tarvittavat materiaalit, kuten rikoksen tekotavat ja todistelut. Syyttäjä laatii esitutkintamateriaalin avulla haastehakemuksen, jonka jälkeen tuomioistuimen istunnossa tuomioistuimen tehtäväksi jää rikosnimike ja tuomion ankaruuden määrittäminen.

Helsingin yliopiston Valtiotieteellisen tiedekunnan Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksessa 22/17: Rikollisuustilanne 2016 - rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa (Lehti ym. 2017, 14–16) antaa yleisvaikutelman siitä, kuinka paljon henkirikoksia poliisin tietoon on Suomessa tullut vuonna 2016. Murhasta, taposta ja surmasta on tullut poliisin tietoon yhteensä 76 tapausta. Tilastossa tulee kuitenkin ottaa huomioon murhan ja tapon lisäksi surmat, jotka eivät kuulu tutkimusalueeseen. Tilasto karkean yleiskuvan hen-

kirikostilanteestamme. Lisäksi vuonna 2015 poliisin tietoon on tullut 84 henkirikosta ja vuonna 2014 101 henkirikosta. Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että tilastot sisältävät henkirikoksista myös mukaan lukien surmat, joten tilastot ovat täten vain suuntaa antavia.

4.2 Rikosprosessin eteneminen kärjäoikeuden kautta hovioikeuteen

Esitutkija ja syyttäjä tekevät yhteistyötä keskenään. Yhteistyön avulla esitutkintaan saadaan tarvittava laajuus, jotta oikeat asiaseikat tulevat ilmi. Syyttäjä nostaa syytteen esitutkimateriaalin ja kuulustelumateriaalien perusteella. (Oikeuslaitos 2017d.) Syyttäjä tekee haastehakemuksen kärjäoikeuteen, jolloin tuomioistuinprosessi lähtee liikkeelle. Kärjäoikeuden istunnossa ovat läsnä syyttäjä ja tuomari. Vaativammassa rikosasiassa kokoonpanossa on tuomarin lisäksi kaksi maallikkotuomaria eli lautamiestä tai vaihtoehtoisesti rikosasiaa voidaan käsitellä jopa kolmen tuomarin kokoonpanolla. Syytettyä edustaa lähes aina oikeudenkäyntiavustajansa. Asianomistajat eli teosta suoraan tai välillisesti kärsineet saavat olla paikalla, ja tarvittaessa kärjäoikeuden istuntoon kutsutaan myös rikoksen todistajat. Asianomistajat ovat esimerkiksi lähiomaisia, joita rikos on loukannut. (Oikeuslaitos 2017c.)

Kärjäoikeuden tuomiosta voi ilmoittaa tyytymättömyyttä seitsemän päivän aikana tuomion antamispäivästä kärjäoikeudelle, joka osoitetaan hovioikeudelle. Mikäli tuomiosta valitetaan, on seuraava oikeusaste hovioikeus. Hovioikeuteen tulee tehdä kirjallinen valituskirjelmä 30 päivän kuluessa siitä päivästä, kun kärjäoikeus on antanut tuomion. Kärjäoikeuden tuomiosta saa valittaa vastaaja eli rikosentekijä ja asianosainen. Mikäli tyytymättömyyden ilmoitusta ja valituskirjelmää ei ole toimitettu kärjäoikeuteen määräajassa, tulee kärjäoikeuden tuomiosta tällöin lainvoimainen. (Oikeuslaitos 2017a.) Hovioikeuteen valittaessa tarvitaan jatkokäsittelylupa. Jatkokäsittelylupaa ei tarvita, mikäli tuomion vankeusrangaistuksen pituus on yli kahdeksan kuukautta. Rikosentekijä tuomittaessa murhasta tai taposta, on vankeusrangaistus väistämättä yli kahdeksan kuukautta, jolloin jatkokäsittelylupaa ei tarvitse erikseen myöntää. Lievemmissä tuomioissa tarvitaan jatkokäsittelylupa, jotta asiasta voidaan valittaa. Jatkokäsittelyluvan myöntäminen tällaisissa tapauksissa edellyttää syytä epäillä kärjäoikeuden tuomion oikeellisuutta tai muuta sel-

laista seikkaa lain kannalta, jolloin sitä ei voida arvioida muutoin kuin myöntämällä jatkokäsittelylupa. (Oikeuslaitos 2017b.)

Valituskirjelmän tulee pitää sisällään perusteet, miltä osin tuomiosta ollaan tyytymättömiä ja miten sitä tulisi muuttaa (Oikeuslaitos 2017e). Kun valituskirjelmä on toimitettu kärjäoikeudelle, toimittaa kärjäoikeus valituskirjelmän ja asiaan liittyvät asiapaperit hovioikeudelle, jossa asia otetaan käsittelyyn. Valituskirjelmässä tulee erikseen pyytää, mikäli asiassa vaaditaan suullista käsittelyä eli uutta pääkäsittelyä. Hovioikeuden tehtävänä on tutkia valituksesta seuraavat seikat: Miltä osin valittaja hakee ratkaisuun muutosta, valittajan vaatimukset ja perusteet, asianosaisten erimielisyys, mahdolliset todisteet ja niiden toteennäyttäminen. (Oikeudenkäymiskaari 26. luku 7. §.)

Hovioikeus arvioi tuomiota uudestaan vain siltä osin, mistä tuomion osasta on valitettu. Esimerkiksi jos kärjäoikeus on arvioinut teon raakuutta tai julmuutta, sekä teon vakaata harkintaa, mutta valittaja on valittanut ainoastaan teon raakuuden ja julmuuden osalta, ei hovioikeus voi ottaa enää millään tavoin kantaa teon vakaaseen harkintaan, vaan ainoastaan siihen miltä osin kärjäoikeuden tuomiosta on valitettu. Hovioikeutta sitoo niin sanottu ”Reformatio in pejus” kielto. Tämän kiellon mukaan hovioikeus ei voi muuttaa tuomiota valittajan vahingoksi eli valittajalle ei saa koitua vahinkoa valituksen johdosta, eikä valituksenalaista tuomiota voida muuttaa myöskään vastapuolen eduksi. Tuomio voi muuttua valittajan vahingoksi ainoastaan silloin, jos vastapuolikin on valittanut tuomiosta. (Lappalainen ym. 2007, 961.) Esimerkitapauksena vastaaja on tuomittu taposta. Syyttäjä on kuitenkin valittanut tästä hovioikeuteen vaatien rangaistusta murhasta. Vastaaja valittaa vaatien tuomion lieventämistä törkeäksi kuolemantuottamukseksi. Tällöin hovioikeus voi tuomita valittajan vahingona vastaajan murhasta, sillä kielto poistuu, mikäli molemmat puolet valittavat.

Pääkäsittelyn sijaan hovioikeus voi ratkaista myös asian ainoastaan kirjallisella menettelyllä. Pääkäsittelyn ja kirjallisen menettelyn sijaan asia voidaan ratkaista myös suppeammalla, ”pienellä” pääkäsittelyllä. Tämä on tarpeen silloin, kun uudessa käsittelyssä ei kuulla todistelua, vaan tarkoituksena on lähinnä tulkita uudelleen lainkohtia. (Oikeuslaitos 2017e.)

4.3 Oikeusjärjestelmän ylin aste eli korkein oikeus

Hovioikeuden päätöksestä tyytymätön saa hakea valituslupaa myös korkeimmalta oikeudelta. Korkeimmalta oikeudelta tulee aina hakea valituslupaa, lukuun ottamatta seikkaa, jos hovioikeus on ratkaissut asian ensimmäisenä oikeusasteena. (Oikeudenkäymiskaari 30. luku 2. §.) Ensimmäisellä oikeusasteella tarkoitetaan valtio- ja maanpetosasioita sekä virkarikoksia, jotka ovat kuitenkin yleisesti harvinaisempia. Henkirikosasioissa hovioikeus on kuitenkin aina toiseen asteen oikeusaste, jolloin hovioikeuden tuomio on annettu valituksen johdosta. Korkein oikeus antaa valitusluvan ainoastaan oikeudenkäymiskaaren 30. luvun 3. §. perustein:

”Valituslupa voidaan myöntää ainoastaan, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi taikka jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava, tahi jos valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.”

Korkein oikeus myöntää siis valitusluvan vain, jos asiassa on ennakkopäätösperuste, ratkaisu tulee purkaa tai poistaa, tai asian tuomiselle korkeimpaan oikeuteen on erittäin painava syy. Ennakkopäätösperusteella tarkoitetaan oikeuskäytännön yhtäläisyyden vuoksi jo annettua, esimerkiksi korkeimman oikeuden tuomiota, jonka tavoitteena on ohjata oikeuskäytännön linjaa yhtäläiseksi. Mikäli hovioikeuden tuomio on eri linjassa samankaltaisen ennakkopäätöstuomion kanssa, voi korkein oikeus ottaa täten asian käsiteltäväkseen. Suomen oikeusjärjestelmän tarkoitus on olla myös käytännössä samanlinjainen tuomioiden suhteen. Korkein oikeus ei siis ota asiaa käsiteltäväkseen yhtä helposti, kuin hovioikeus. Korkein oikeus ottaa käsiteltäväksi vuosittain noin 10 % saapuneista valituslupahakemuksista. (Korkein oikeus 2014.) Tutkimukseni ei käsittele korkeimman oikeuden ratkaisuja, koska niitä on hyvin vähän verrattuna hovioikeuden tuomioihin. Tutkimuksen kannalta on kattavampaa ja yleisesti kannattavampaa rajata tutkimusalue hovioikeuden ratkaisuihin.

Muutoin valituskirjelmältä vaaditaan samoja kriteereitä kuin hovioikeudessaakin eli perustelut, minkä takia ja miltä osin hovioikeuden tuomio on virheellinen ja

millainen sen tulisi olla. Korkein oikeus voi muuttaa tuomiota, purkaa tai poistaa sen. Korkeimman oikeuden päätöksestä ei voi valittaa.

Tutkimusta henkirikostuomioiden muuttumisille ja näytön arvioimiselle hovioikeusvaiheessa ei ole tehty. Henkirikoksiin liittyviä tutkimuksia ja keskusteluja aiheesta on tehty runsaastikin, nimenomaan liittyen tapon ja murhan väliseen rajanvetoon. Rikoslaki määrittelee rikosnimikkeet tappo ja murha, mutta käytännön tasolla voi vaatia pitkääkin harkintaa ja näytön arviointia, kumman rikosnimikkeen tunnusmerkistön teko täyttää.

5 HOVIOIKEUDEN TUOMIOT

Hovioikeuden tuomiot olen kerännyt kaikilta Suomen viideltä hovioikeudelta, jotta tutkimus ei rajoitu ainoastaan yhteen tai kahteen Suomen alueeseen ja tutkimus on näin myös alueellisesti laajempi. Suuria alueellisia eroja hovioikeuden rangaistuskäytännössä ei juurikaan ole, mutta eri hovioikeuksissa esimerkiksi tuomioistuimen jäsenet ovat aina täten eri ihmisiä, joilla voi olla erilaisia näkökulmaeroja rikoksen näyttöä arvioidessa.

5.1 Teemana rikoksen tekotavan erityinen raakuus ja julmuus

Tässä osiossa käsitellään tuomioita, joissa on arvioitu näyttöä rikoksen tekotavan erityisestä raakuudesta ja julmuudesta. Jokainen tuomio on käsitelty omassa osiossaan ja tuomiot ovat referoitu tiivistetysti lukijalle. Hovioikeuden arvioimista rikosten näytöistä on tiivistetysti esitetty olennaisimmat kohdat, millä tavoin hovioikeus on arvioinut näyttöä.

Tuomiot ovat muuttet hovioikeuden ratkaisun myötä joko taposta kovemmaksi eli murhaksi tai päinvastoin murhasta lievemmäksi eli tapoksi. Jokainen osio on otsikoitu hovioikeuden diaarinumerolla, sillä juuri hovioikeuden ratkaisuihin on perehdytty syvällisemmin. Hovioikeuden ratkaisun aineistopohjana ovat kuitenkin aina kärjäoikeuden ratkaisut, joita on myös hyödynnetty aineiston pohjana ja selkeyttämään lukijalle ratkaisun alkuperää. Kärjäoikeuden tuomion diaarinumero muuttuu aina hovioikeudessa toiseksi, hovioikeuden omaksi diaarinumeroksi.

5.1.1 Itä-Suomen hovioikeus R 07/385

Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa R 07/385 valittajana on ollut kihlakunnansyyttäjä. Tapauksessa A ja B olivat vahvasti päihtyneinä kotonaan. A oli aiheuttanut B:n kuoleman yli 20:llä puukoniskulla, joista kolme oli kohdistunut päähän. Puukoniskujen jälkeen A oli vielä lyönyt B:tä 15 kertaa päähän hiilihangolla. B oli menehtynyt rintaan kohdistuneiden iskujen myötä keuhkovaurioihin ja veririntaan. A oli kiistänyt teon perusteella, että ei muistanut oman päihtymystilansa takia tekoa lainkaan, mutta kuitenkin pitänyt mahdollisena, että hän oli teon tehnyt. Teolle ei ollut esiintynyt minkäänlaista motiivia eikä B ollut myötävaikuttanut teon alkamiseen millään tavoin. Esitutkimateriaalin ja todisteiden perusteella oli kuitenkin näytetty toteen, että A oli aiheuttanut B:n kuoleman.

Kuopion käräjäoikeus oli pitänyt ratkaisussaan R 06/1485 tekoa raakana ja julmana, sillä A:lla oli ollut sitkeä surmaamisyritys useiden puukoniskujen ja hiilihangon lyöntien johdosta. Teko ei ollut kuitenkaan ollut erityisen raaka ja julma, sillä yleisen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan vain tämänlaisten vammojen aiheuttamista ei voitu pitää erityistä raakuutta tai julmuutta osoittavana tekona. Käräjäoikeus oli myös todennut, että vaikka B oli ollut vahvan päihtymystilansa takia puolustuskyvytön, ei siltikään surmaamistapa tai muut esille tulleet seikat osoittaneet sitä, että teko olisi ollut erityisen raaka tai julma. Henkirikos on aina raaka ja julma, mutta erityisen raakuuden tai julmuuden piirteet eivät tässä rikoksessa täyttyneet. A oli myös aiheuttanut kuoleman nopeasti ilman sen tarkoituksellista pitkittämistä tai kovien tuskien aiheuttamista. Käräjäoikeus ei myöskään pitänyt tekoa kokonaisuutena arvostellen törkeänä tekotavan ja siihen liittyneiden seikkojen perusteella. Käräjäoikeus oli tuominnut A:n taposta yhdeksän vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

Käräjäoikeuden tuomiosta valittaessaan syyttäjä oli vaatinut, että A tuli tuomita murhasta tai joka tapauksessa rangaistusta tuli pidentää kymmeneen vuoteen ehdotonta vankeutta. Syyttäjä oli todennut, että teko oli tehty erityisen raakalla ja julmalla tavalla vastaajan käyttäessä tekoon eri välineitä, sekä huomioon ottaen lyötyjen iskujen määrä ja tästä uhrille aiheutunut pitkään kestänyt kipu ja kärsimys. Tekoa tuli pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

Hovioikeus oli täten arvioinut rikoksen raakuutta ja julmuutta uudelleen. A oli lyönyt puukolla B:tä 11 kertaa yläselkään, 3 kertaa päähän, 2 kertaa kaulaan, rintaan ja vatsaan 5 kertaa, käteen kerran ja tämän lisäksi vielä noin 1,7 metrin pituisella hiilihangolla 15 kertaa päähän. Hovioikeus oli katsonut vielä koventavana tekona iskujen voimakkuuksia, sillä osa puukoniskuista oli ulottunut jopa 10 senttimetrin syvyyteen, ja hiilihangolla tehdyt lyönnit olivat aiheuttaneet useita kallonmurtumia. Näiden seikkojen perusteella voitiin todeta myös väkivallan kestäneen kauan. Paikalle oli soitettu ambulanssi, jonka henkilökunta oli vielä todennut B:n olleen tajuissaan paikalle tultuaan. B oli menehtynyt vasta ambulanssissa saamiinsa vammoihin. Teko oli täten aiheuttanut B:lle suurta pitkäkestoista tuskaa ja erityisesti julmuutta osoittaa A:n viittäminen B:tä puukolla kaulaan. Sitkeää surmaamisyritystä teossa osoitti kahden eri tekovälineen käyttäminen useaan kertaan ja iskujen kohdistaminen pään ja elintärkeiden sisäelinten alueelle. Näiden syiden perusteella hovioikeus katsoi, että tappo oli tehty erityisen raaka ja julmalla tavalla. Tekoa oli pidettävä myös ollut kokonaisuutena arvostellen törkeänä, sillä B oli ollut päihtymystilansa vuoksi puolustuskyvytön, eikä asiassa saatujen selvitysten perusteella oltu voitu todeta, että B:n oma käytös olisi edesauttanut tekoon ryhtymistä. A:n oma päihtymystila tai hänen psyykkiset ongelmat eivät vaikuttaneet lieventävänä seikkana. Hovioikeus katsoi teon olleen erityisen raaka ja julma, sekä sitä tuli pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä. A:n rikosnimike muuttui täten hovioikeudessa murhaksi ja hänet tuomittiin elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

5.1.2 Turun hovioikeus R 16/536

Turun hovioikeuden ratkaisussa R 16/536 valittajana on ollut kihlakunnansyyttäjä. Tapauksessa A oli tappanut B:n lyömällä tätä 13,9 kilon painoisella kivelä useaan kertaan päähän. Lyönnin seurauksena B:lle oli aiheutunut useita murskavammoja pään alueelle, kahden hampaan irtoaminen, aivoverenvuoto ja aivoturvotus, leukaluun irtoaminen, silmämunan murskaantuminen, sekä tästä aiheutunut runsaan verenvuodon vuotaminen B:n ruokatorveen ja hengitysteihin. B oli ollut teossa puolustuskyvytön, koska ensimmäinen isku oli kohdistunut takaraivoon, jonka johdosta hän oli kaatunut maahan, jolloin A oli jatkanut lyömistä.

Pirkanmaan käräjäoikeus oli ratkaisussaan R 15/4076 tuominnut A:n taposta. A oli myöntänyt tekonsa tappona, mutta kiistänyt teon olleen murha. Oikeuslääkärin mukaan B ei ollut kuollut heti vammoihinsa, sillä hengityselimiin oli ehtinyt virrata verta. Todisteita ei ollut, etteikö kuolema olisi voinut seurata heti ensimmäisestä lyönnistä, mutta pisimmiltään kuolemiseen olisi voinut mennä 10–20 minuuttia, jos menehtymisen syynä oli ollut aivoturvotus. Käräjäoikeus oli todennut, että mitä kauemmin ja pidemmän aikaa teko kestää, sitä raaempi ja julmempi se on. Näyttöä ei kuitenkaan ollut siitä kauan teko oli kestänyt, joten käräjäoikeus oli todennut, ettei B ollut kärsinyt teosta pitkään, koska hänen tajuntansa oli lähtenyt todistusmateriaalien perusteella nopeasti. Tästä syystä tekoa ei pidetty erityisen raakana tai julmana. Käräjäoikeus oli kuitenkin todennut, että teko oli hyvin lähellä murhan tunnusmerkistöä, koska A oli lyönyt useaan kertaan kivellä puolustuskyvyttöä B:tä, mutta edellä mainittujen syiden perusteella A oli tuomittu taposta kahdeksaksi vuodeksi vankeuteen. Rangaistuksen pituutta oli lyhentänyt mielentilatutkimusten mukaan A:n toteaminen alentuneesti syyntakeettomaksi, ja A:n toiminta myötävaikuttaa rikoksen selvittämiseksi.

Syyttäjä on käräjäoikeuden tuomiosta tehdyn valituksen johdosta vaatinut, että A tuomitaan syyntakeisena murhasta tai rangaistusta tulee vähintäänkin korottaa. Syyttäjän mukaan tekotapa on ollut erityisen raaka ja julma, sillä A oli lyönyt 13,9 kilon painoisella kivellä puolustuskyvyttöä B:tä kymmenen kertaa päähän. Teko on syyttäjän mukaan kokonaisuutena arvostellen törkeä huomioon ottaen tekotapa, siitä aiheutunut kipu, väkivallan muoto ja A:n sitkeä surmaamisyritys.

Hovioikeus oli arvioinut teon tunnusmerkistöä uudelleen raakuuden ja julmuuden osalta. Todistusmateriaalin perusteella A oli lyönyt B:tä kivellä vähintään viisi kertaa. A oli kuulusteluissaan todennut, että oli lyönyt B:tä niin kauan, kunnes B:n korina loppui ja tämä ei ollut pitänyt enää minkäänlaista ääntä. Hovioikeus oli todennut tämän osoittavan sitkeää surmaamisyritystä. A:lla ja B:llä ei ole ollut minkäänlaista riitaa ennen tapahtumaa, ja A oli täysin yllättäen alkanut lyömään puolustuskyvyttöä B:tä. Ottaen huomioon myös rikoksen tekotapa ja -väline oli rikos ollut erityisen raaka ja julma. Edellä mainituista syistä hovioikeus oli katsonut teon olleen myös kokonaisuutena arvostellen

törkeä. Mielentilatutkimuksista hovioikeus oli tullut samaan tulokseen kuin kärjäoikeus eli A oli ollut alentuneesti syyntakeinen. Alentuneen syyntakeisuuden tunnusmerkistön oli täyttänyt impulssikontrollin pitkäaikainen alentuminen. Lisäksi A oli ollut kehityksestä jäljessä ja hänellä oli persoonallisuushäiriö, jota pitkäaikainen päihteidenkäyttö oli pahentanut. Nämä seikat olivat altistaneet A:ta erityisen helposti aggressiivisuudelle, eikä A ollut kyennyt täysin ymmärtämään tekoaan. Teon katsottiin kuitenkin edelleen olleen kokonaisuutena arvostellen törkeä, joten hovioikeus oli tuominnut A:n murhasta. A oli tuomittu elinkautiseen vankeusrangaistukseen, mutta rangaistuksen pituudeksi määrättiin vain 11 vuotta A:n alentuneen syyntakeisuutensa vuoksi.

5.1.3 Helsingin hovioikeus R 00/2077

Helsingin hovioikeuden ratkaisussa R 00/2077 valittajana oli vastaaja. Valittaja A ja uhri B olivat kotona riitautuneet keskenään, jonka johdosta A oli iskenyt B:tä 30 kertaa veitsellä. A:n kertoman mukaan tilanteessa oli ollut kyse hätävarjelusta, sillä B oli ensin vimmastuneena lyönyt A:ta teräaseella. Tämän puolustuksena A oli lyönyt B:tä veitsellä useaan kymmeneen otteeseen, jonka takia B oli menehtynyt vammoihinsa. Riitaista tapauksessa oli se, että oliko B todellisesti aiheuttanut A:n vammat mahaan, reiteen ja käteen, sillä kaikki pistot olivat kohdissa, jotka A oli myös voinut itse aiheuttaa. Käräjä- ja hovioikeus eivät olleet hyväksyneet tekoa hätävarjeluna.

Kärjäoikeus oli ratkaisussaan R 00/5014 todennut teon olleen erityisen raaka, jopa ”teurastuksen luontoinen”. Oikeuskäytännössä erityisen raakana on pidetty juuri tämänlaisia tekoja, joissa uhri on kuollut usean veitseniskun seurauksena. Kärjäoikeus oli pitänyt tekoa kokonaisuutena arvostellen törkeänä ottaen huomioon tekovälineen ja tekotavan, sillä uhriin oli kohdistettu useita veitseniskuja. A:n oli täytynyt tiedostaa B:n menehtyvän iskuihin. Kärjäoikeus oli todennut, että tekoväline ei ole kokonaisuutena arvostellen törkeä, mutta sen käyttötapa ja tahallisuuden runsaus teossa ovat olleet. Kärjäoikeus oli tuominnut A:n elinkautiseen vankeusrangaistukseen murhasta.

Valittaja vaati saamansa murhasyytteen hylkäämistä ja tuomion alentamista hätävarjeluna tehtyyn tappoon ja toissijaisesti tappoon. Valittaja oli valituksessaan koskien kärjäoikeuden tuomiota myöntänyt teon olleen erityisen raaka,

mutta tekoa ei ole voitu pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Valituksessa oli todettu, että tekoon tulee liittyä nimenomaan erityistä raakuutta tai julmuutta, jotta teko voidaan katsoa kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Valittaja oli todennut, että kärjäoikeus oli maininnut tekoon liittyvän erityispiirteitä törkeyden osalta, mutta tuomiossa ei oltu mainittu lainkaan mitä nämä erityispiirteet olivat. Hovioikeuden tuli täten tulkita uudelleen näyttöä teon törkeydestä, että voidaanko teko pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Syyttäjän ja asianomistajat vaativat vastavalituksessaan valittajan tekemän valituksen hylkäämistä.

Hovioikeus oli päätöksessään tulkinnut yleisiä hallituksen esityksiä mieltiesään, voitiinko tekoa pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Hovioikeuden tulkittaessa teon törkeyttä tuli mieltä myös teon erityisen raakuden ja julmuuden luonnetta kokonaisarvostelun kannalta. Hallituksen esityksen mukaan henkirikokset ovat aina törkeitä, jolloin tulee harkita rikosta kokonaisuutena. B oli saanut yhteensä noin 30 veitseniskua, joista ainakin seitsemän oli kuolettavia. Huomioiden kuitenkin, että yksi iskuista oli lävistänyt sydämen ja sydänpussin, oli kuolema tapahtunut nopeasti. Hovioikeus oli todennut, ettei tekoa voida pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä, sillä uhri oli kuollut nopeasti, sekä teko oli tehty kiihtyneessä tilassa riidan seurauksena ilman suunnitelmallisuutta. Hovioikeus oli yhtynyt kärjäoikeuden tuomioon siltä osin, että tekoa on pidettävä erityisen raakana. Toisin kuin kärjäoikeus, hovioikeus oli kuitenkin todennut edellä mainittujen seikkojen vuoksi, ettei teko ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. Täten tuomio muuttui hovioikeudessa murhasta tappoon ja A tuomittiin 11 vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

5.1.4 Rovaniemen hovioikeus R 06/278

Rovaniemen hovioikeuden ratkaisussa R 06/278 valittajana oli vastaaja A, sekä asianomistaja. A ja B olivat olleet viettämässä iltaa B:n asunnolla. Kaverukset olivat riitautuneet keskenään, minkä takia A oli ensin kuristanut B:tä takaapäin käsivartensa avulla, minkä jälkeen A oli vielä kietonut valaisimen sähköjohdon B:n kaulan ympärille. Sähköjohdosta A oli kietonut kiristyvän silmukan B:n kaulan ympärille, jonka jälkeen hän oli kuristanut B:n kuoliaaksi. Teon päätteeksi A oli vielä pistänyt voimakkaasti B:tä kolmella veitsellä kaulal-

le ja ylävartaloon sekä lyönyt puujakkaralla useaan kertaan päähän ja potkinut B:tä. A oli kiistänyt teon murhana, mutta myönsi tappaneensa B:n.

Oulun käräjäoikeus oli todennut ratkaisussaan R 05/1928 todistusmateriaalin ja näytön perusteella, että A oli lyönyt B:tä vain kahdella veitsellä, mutta kuristaminen, jakkaralla lyöminen ja potkiminen olivat näytetty toteen, vaikkakin A oli kiistänyt jakkaralla lyömisen. A ja B olivat riitautuneet keskenään, koska B oli ehdottanut A:lle miesten välistä seksiä, josta A oli vihastunut ja riita oli kehittynyt painimiseksi. Käräjäoikeus oli pitänyt tekoa tahallisena, sillä tekotapa huomioon ottaen A:n oli tullut olla pakostikin siinä käsityksessä, että B kuolee vammoihinsa. Tapahtuman jälkeen B oli myös kertonut vaimolleen ja poliiseille, että oletettavasti riisti erään ihmisen hengen. Käräjäoikeus oli todennut, että rikos oli tehty erityisen raa'alla ja julmalla tavalla, koska uhrin hengiltä kuristaminen on jo itsessään julma teko. Lisäksi A:n tekovälineenä käyttämät veitset olivat olleet tylppiä eivätkä teräviä, joten lyön-teihin oli täytynyt käyttää erityisen paljon voimaa, jotta veitsen pistot olivat yltäneet syvälle B:hen aiheuttaen tämän menehtymisen. Lisäksi todistajana olivat olleet naapurit, sillä pahoinpitelyn äänet ovat kantautuneet jopa heidän asuinhuoneistoihin asti. Lisäksi B:n kuoleminen ja pahoinpitely oli tehty useilla eri tekovälineillä ja useilla iskuilla, joten tämä osoitti A:lla olleen sitkeä surmaamisyritys. Käräjäoikeus ei ollut pitänyt A:n kiihtymystilaa tekoa arvioidessa merkityksellisenä tekoa edeltäneiden tapahtumien vuoksi. Teon oli myös katsottu olevan kokonaisuutena arvostellen törkeä, sillä B oli ollut tilanteessa puolustuskyvytön. Täten käräjäoikeus oli tuominnut A:n murhasta elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

A oli valittanut käräjäoikeuden tuomiosta todeten, että hän oli syyllistynyt ainoastaan pahoinpitelyyn tai törkeään pahoinpitelyyn ja kuolemantuottamiseen, sekä toissijaisesti surmaan ja viimesijaisesti tappoon. A on vaatinut, että syyte murhasta hylätään hänen alentuneen syyntakeisuuden vuoksi. Tekoa ei ole voitu pitää tehtynä erityisen raa'alla tai julmalla tavalla huomioon ottaen tekovälineiden laatu, alkuperä ja käyttötapahtuma, sekä tekotapahtuman epäselvyys. Teko oli myös tehty kiihtyneessä mielentilassa, eikä A ollut harkinnut tekovälineitä ja niiden käyttötapaa. Mielentilatutkimus oli osoittanut A:n kärsineen harhaisuudesta, mutta käräjäoikeus ei ollut pitänyt A:ta alentuneesti syyntakeisena. A:lla ei ollut surmaamistarkoitusta, eikä tekoa voitu pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä johtuen tapahtumien nopeudesta, riidan jäl-

keisestä kiihtymystilasta ja A:n tahallisuutensa vähäisyys. Asianomistaja B oli valittanut ainoastaan oikeudenkäyntikulujensa osalta. Kaksi muuta asianomistajaa olivat vielä tehneet vastavalituksen käräjäoikeuden antamasta tuomiosta kiistäen A:n valituksen.

Hovioikeus on täten tulkinnut teon erityistä raakuutta ja julmuutta uudelleen. Hovioikeus totesi todistusaineistojen perusteella käräjäoikeuden tapaan, että A oli lyönyt B:tä vain kahdella veitsellä. A oli edelleen kiistänyt puujakkaralla lyömisen, mutta myöskin hovioikeus oli todennut, että asia oli todistetusti todistusaineiston perusteella tapahtunut ja A oli lyönyt B:tä puujakkaralla. Hovioikeus oli myös todennut samojen syiden perusteella kuin käräjäoikeus, että teko on ollut tahallinen. Lisäksi teko oli A:n kertomuksen perusteella alkanut B:n seksuaalisesta ehdottelusta, mutta tämä ei hovioikeuden mukaan ollut oikeuttanut A:ta käyttämään väkivaltaa B:tä kohtaan. Käräjäoikeus oli tuomiossaan todennut teon olleen erityisen raaka ja julma eritoten suuren tuskan aiheuttaman kuristamisen vuoksi, mutta hovioikeus oli todennut, ettei ainoastaan kuristamalla tehty surmaamistapa riitä murhan tunnusmerkistön täyttämiseen. Hovioikeus oli todennut teon olleen raaka, mutta ei julma. Raakuutta osoitti voimakas väkivalta ja surmaamistahdon sinnikkyys. Teko ei kuitenkaan todisteiden perusteella ollut julma, sillä pahoinpitely ja kuolema oli tapahtunut nopeasti ja B oli menettänyt tajuntansa kuristamisen johdosta, joten teko ei täyttänyt murhan tunnusmerkistöä. Lisäksi hovioikeus ei ollut pitänyt tekoa kokonaisuutena arvostellen törkeänä, koska se ei ole ollut suunnitelmallinen ja vakaasti harkittu, sekä huomioon oli otettu A:n kiihtymystila B:n ehdottelun ja siitä seuranneen riidan ja painimisen johdosta. Hovioikeus alensi rikosnimikkeen tapoksi ja täten A tuomittiin taposta 10 vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi ehdottomaan vankeuteen.

5.2 Teemana rikoksen vakaata harkintaa

Seuraavissa tuomioissa hovioikeus on arvioinut näyttöä rikoksen vakaasta harkinnasta ja suunnitelmallisuudesta. Tuomiot ovat referoitu tiivistetyssä muodossa omissa osioissaan lukijalle samaan tapaan kuin edellisessä luvussa. Hovioikeuden tuomioihin on referoitu myös käräjäoikeuden ratkaisut selkeyttämään rikosten taustaa.

Rangaistukset ovat muuttuneet näytön arvioinnin johdosta taposta kovempaan eli murhaan tai päinvastoin murhasta lievempään eli tappoon. Tuomioiden referoinnissa on tuotu esille, millä tavoin hovioikeus arvioi näyttöä rikosten vakaasta harkinnasta ja suunnitelmallisuudesta. Aiemmassa luvussa rikosten näyttöä erityisestä raakuudesta ja julmuudesta arvioidaan hyvin eri tavoin kuin näyttöä rikosten suunnitelmallisuudesta ja vakaasta harkinnasta.

5.2.1 Vaasan hovioikeus R 16/34

Vaasan hovioikeuden ratkaisussa R 16/34 valittajan oli vastaaja. Vastaaja A oli poistunut puoliltapäivin työpaikaltaan lähtien kävellen puistikkoa kohti, jossa häntä vastaan oli kävellyt B. Puistikossa kohdatessaan A ja B olivat todistajien mukaan keskustelleen hetken aikaa, kunnes A oli yllättäen viiltänyt B:tä puukolla kaulaan. Puukko oli mennyt sisään oikealta puolelta ja tullut ulos vasemmalta puolelta lävistäen kaulan. B ei ollut osannut varautua puukoniskuun, eikä täten kerinnyt puolustautumaan. Puukoniskun seurauksena B:ltä oli katkennut useita isoja verisuonia. Tapahtuman jälkeen A oli vielä seurannut B:n kulkua tavarataloa kohden, jonka tuulikaappiin B oli jäänyt makaamaan ja menehtynyt myöhemmin sairaalassa. B:n jäädessä tuulikaappiin makaamaan A oli palannut takaisin työpaikkaansa kohden todistajien mukaan erittäin aggressiivisesti puukkoa heilutellen. Työpaikallaan A oli kiittänyt hänen työnantajansa työpaikasta ja mennyt rappukäytävään odottamaan poliiseja. A oli todennut, että hänen tarkoituksenaan ei ollut tappaa B:tä, vaan lyödä häntä ainoastaan käteen, koska B oli huudellut A:lle epäasiallisesti loukkauksia pihalla juuri ennen tekoa. Isku oli kuitenkin osunut vahingossa kaulaan.

Pohjanmaan käräjäoikeus oli tuominnut ratkaisussaan R 15/395 A:n murhasta. Teon oli katsottu olevan suunnitelmallinen, koska A oli jo useita kuukausia ennen tekoaan esittänyt tappouhkauksia ja pahoinpidellyt sivullisia. A oli myös jakanut sosiaalisessa mediassa kuvia puukko kädessä ja uhannut, kuinka puukottaa jonkun valtaväestöstä. A ei ole kuulunut valtaväestöön syntyperänsä vuoksi. Sosiaalisessa mediassa A oli kirjoitellut lukuisia uhkauksia siitä, kuinka aikoo viiltää jonkun kantaväestöön kuuluvan henkilön kurkun auki ja tämän lisäksi puhunut hyvin radikaaliin sävyyn tappamisesta ja puukolla viiltämisestä. Näiden seikkojen oli katsottu osoittavan suunnitelmallisuutta, jonka A oli tekopäivänä toteuttanut. Suunnitelmallisuutta osoittavat myös, että te-

koon oli mennyt vain alle kolme minuuttia ja A:lla oli ollut tekoväline hallussa jo ennen tapahtumaa. Teon oli katsottu olleen viharikos, sillä A oli käyttänyt erityisen vihahenkisesti valtaväestöä kohtaan ja tekopäivänä kylmäverisesti ja sattumanvaraisesti valinnut uhrinsa. Käräjäoikeus oli todennut, että useiden kuukausien edeltävä A:n käytös, sosiaalisessa mediassa uhkailu, rikoksen raaka ja julma tekotapa, tekovälineellä varustautuminen ja A:n piittaamaton käytös teon jälkeen osoittavat johdonmukaisesti suunnitelmallisuutta ja vakaata harkintaa. Täten teon katsottiin olleen vakaasti harkittu ja kokonaisuutena arvostellen törkeä ja A oli tuomittu murhasta elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

Käräjäoikeuden tuomiosta valittaessaan A oli vaatinut, että hänet tuomitaan ainoastaan törkeästä pahoinpitelystä ja törkeästä kuolemantuottamuksesta, sekä toissijaisesti taposta. A oli perustellut, ettei tekoa oltu tehty vakaasti harkiten, sillä hän ei ollut hankkinut tekovälineitä teon toteuttamista varten etukäteen, eikä ollut suunnitellut tappamista. A:n keskustelupalstoilla käydyt vihapuheet eivät olleet vakavasti otettavia, eivätkä ne liittyneet millään tavoin rikokseen. Uhoamiset liittyivät A:han kohdistuviin loukkauksiin, eikä kysymyksessä ollut viharikos. Tekoa ei voitu pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä ja tuomittu rangaistus oli myös liian ankara tekijän ikään nähden.

Hovioikeus oli tulkinnut uudelleen teon suunnitelmallisuutta ja vakaata harkintaa. Hovioikeus oli katsonut tekotavan olleen tarkoituksellinen, sillä lyönti oli todistusaineiston perusteella ollut voimakas ja aiheuttanut B:lle kuoleman, eikä mikään viitannut siihen, että lyönnin oli tarkoitus kohdistua käteen. Hovioikeus oli kuitenkin todennut vastoin käräjäoikeuden tuomiota, että teko ei täytä vakaasti harkitun teon tunnusmerkistöä seuraavista syistä: A oli kirjoittanut sosiaaliseen mediaan uhkauksia, mutta uhkaukset olivat kirjoitettu yhden yön aikana liittyen muiden henkilöiden provosoivaan kielenkäyttöön kohdistuen A:ta kohtaan, johtuen siitä ettei A kuulunut valtaväestöön. Hovioikeus oli todennut, että kyseenomaisen keskustelun yhteydessä käytyä uhkailua ei voitu todeta osoittavan vakaata harkintaa jonkun tappamisesta. Lisäksi viharikosta vastaan todisti myös se, että A:n äiti kuului valtaväestöön ja A:n työnantaja oli todistanut, ettei hän ollut huomannut A:ssa minkäänlaista vihaa valtaväestöä kohtaan. Hovioikeus oli myös todennut A:n aiempien uhkailujen johtuvan piikaistuksissaan tehdyistä päätöksistä ja kaikkien liittyvät A:ta kohdistuvaan syr-

jimiseen rotunsa vuoksi, eivätkä täten tukeneet sitä, että teko olisi ollut vakaasti harkittu.

Suunnitelmallisuutta kuvasi tekovälineen hankkiminen etukäteen. Tässä tapauksessa A:lla oli puukko mukanaan. A oli todennut, että puukko oli jäänyt hänen taskuunsa edellispäivän mökkireissusta, mutta hovioikeus ei ollut pitänyt tätä uskottavana lukuun ottaen myös A:n aikaisempi rikostausta. Hovioikeus oli kuitenkin katsonut, ettei puukolla varustautuminen tässä tapauksessa osoittanut teon vakaata harkintaa. Teko oli myös tapahtunut nopeasti A:n ja B:n keskustelun jälkeen A:n ollessa kiihtyneessä mielentilassa, joten hovioikeus katsoi surmaamispäätöksen syntyneen vasta silloin. Siksi teko ei täyttänyt vakaan harkinnan tunnusmerkistöä, eikä sitä voitu pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Hovioikeus muutti käräjäoikeuden tuomion murhasta tapoksi ja tuomitsi A:n yhdeksän vuoden vankeusrangaistukseen. Vankeusrangaistuksen pituudessa oli otettu huomioon lieventävänä tekijänä A:n nuori ikä mutta koventavana tekijänä A:n muut rikokset.

5.2.2 Helsingin hovioikeus R 09/2624

Helsingin hovioikeuden ratkaisussa R 09/2624 valittajana oli vastaaja A. A ja B olivat riitautuneet kotona keskenään. A oli hakenut aseensa kaapistaan ja käsitellyt sitä sohvalla tarkoituksenaan säikäyttää B. Säikäytyksen tarkoituksena A oli ampunut kaksi laukausta asunnossaan. A oli ollut riidan takia kiihtyneessä tilassa ja aseensa hakemisen tarkoituksena oli ainoastaan ollut säikäyttää B. Ensimmäinen laukauksista oli osunutkin lattiaan, mutta tämän seurauksena aseensa suunta kääntyi ylöspäin ja laukauksesta oli seurannut toinen erityisen nopeasti tapahtuva kaksoislaukaus. Ase ei ollut tukevasti A:n kädessä, jonka seurauksena kaksoislaukauksen toinen luoti osui uhrin B:n päähän aiheuttaen tälle kuoleman. A oli vaatinut rikosnimikkeen määräytymiseksi vain kuolemantuottamuksen, sillä ase oli vahingossa kaksoislaennut, jonka seurauksena toinen luodeista on osunut B:tä päähän.

Espoon käräjäoikeus oli ratkaisussaan R 09/364 todennut todisteiden perusteella, että A oli ensin ampunut B:tä päähän, jonka jälkeen hän oli ampunut toisen laukauksen lattiaan. Täten kaksoislaukausta ei ollut vahingossa tullut, vaan A oli ampunut kaksi eri laukausta tarkoituksellisesti. Käräjäoikeus oli ar-

violinut teon olleen vakaasti harkittu, koska A oli varustanut patruunoilla aseensa jo tunteja ennen ampumista. Ase oli myös ladattu erityisen vaarallisilla patruunoilla, joita ei ampumaradalla käytetä. A oli myös aikaisemminkin uhannut B:tä aseella. Käräjäoikeus oli myös katsonut teon olleen kokonaisuutena arvostellen törkeä, koska B:tä oli ammuttu lähietäisyydeltä päähän ilman, että hän olisi kyennyt tai kerinnyt puolustautumaan. A tuomittiin elinkautiseen vankeusrangaistukseen murhasta.

Käräjäoikeuden tuomiosta valittaessaan A vaati murhasyytteen hylkäämistä ja tuomion muuttamista kuolemantuottamukseksi tai törkeäksi kuolemantuottamukseksi ja toissijaisesti surmaan tai tappoon. A oli ampunut aseellaan ilman tarkoitusta tappaa, ja ase oli haettu kiihtyneessä mielentilassa riidan seurauksena. Valittaja oli vedonnut, että teko oli tehty kiihtyneessä tilassa ilman vakaata harkintaa, eikä mikään perustanut sitä, että teko olisi kokonaisuutena arvostellen törkeä. Täten hovioikeuden tuli arvioida näyttöä eritoten teon suunnitelmallisuudesta ja vakaasta harkinnasta uudelleen.

Hovioikeus oli todennut käräjäoikeuden tapaan todistusaineiston pohjalta, että kyseessä ei ole ollut vahingosta johtuva kaksoislaukaus. Käräjä- sekä hovioikeus olivat todenneet, ettei teko ole vahingossa aiheutettu kuolemantuottamus. Täten hovioikeus oli pohtinut ratkaisussaan, oliko kysymyksessä ollut tappo vai murha. A oli kiistänyt murhasyytteen perustellen, että hän oli tehnyt teon kiihtyneessä tilassa ilman vakaata harkintaa. Hovioikeus oli tutkinut korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja. Ennakkoratkaisujen perusteella teon vakaata harkintaa kuvastavat tekovälineiden etukäteen hankkiminen ja teon suunnitteleminen. Vakaata harkintaa oikeuskäytännössä kuvastaa myös, että tekijällä oli ollut useampi tunti aikaa miettiä tulevaa tekoaan, eikä teko ollut odottamattomasti ja äkkiseltään tehty. A oli hakenut aseensa käsiinsä noin puoli tuntia tai tuntia ennen tekoa, sekä jo aiemmin varustanut sen patruunoilla. Tälle A ei ole kuitenkaan osannut antaa minkäänlaista järkevää selitystä. Lisäksi ampuminen oli tapahtunut vasta riidan jälkeen. Hovioikeus oli todennut, ettei asiassa ole esitetty mitään näyttöä teon etukäteissuunnittelusta. A:n ja B:n välillä oli ollut riitaa alkoholinkäytöstä ja mustasukkaisuudesta. A ei ollut pystynyt kertomaan mitään motiivia aseensa hakemiselle, vaan tekohetkellä hänen tarkoituksenaan oli ollut ainoastaan ampua lattiaan säikäyttääkseen B. Näiden syiden perusteella hovioikeus oli todennut, ettei tapauksessa ole esitetty mi-

tään näyttöä teon etukäteissuunnittelusta. A oli ampunut B:tä riidan yhteydessä ja tekoon liittyvät oheistekijät eli A:n kiihtymystila ja suuttumus olivat jääneet selvittämättä ilman näyttöä. Tekoa kokonaisuutena arvostellen hovioikeus oli todennut, ettei tekoa oltu tehty vakaasti harkiten. Täten hovioikeus muutti käräjäoikeuden tuomion murhasta tapoksi ja tuomitsi A:n 11 vuodeksi ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

5.2.3 Turun hovioikeus R 12/1465

Turun hovioikeuden ratkaisussa R 12/1465 valittajana olivat vastaaja A, sekä asianomistajat B:n tytär ja poika. Vastaaja A oli tappanut vaimonsa B:n kotona lyömällä tätä kasvoihin vasemmalle puolelle pitkänomaisella esineellä. Väline, jolla tappo oli tehty jäi löytämättä ja tunnistamatta. Lyönnin seurauksena B:ltä oli murtunut leukanivel, poskiontelon pohja ja hänen päänsä oli äkillisesti heilahtanut oikealle aiheuttaen kaulanikamien murtuman, sekä ydinjatkoksen vaurioitumisen, jonka seurauksena B oli menehtynyt. A oli haudannut B:n ruumiin heidän yhteisen yrityksensä ulko-varastoon.

Pirkanmaan käräjäoikeus oli ratkaisussaan R 12/1930 tuominnut A:n murhasta. Teon oli todettu olevan suunnitelmallinen, koska esitutkinnan ja todistusaineiston perusteella A:n ja B:n avioliitto oli ajautumassa eroon, jonka takia A halusi turvata taloudellisen asemansa ja sen, ettei B saa perusteettomia etuja itselleen. A:lla ja B:llä oli tekohetkellä kaksi kommandiitti-yhtiötä, jonka takia heillä oli taloudellisia kytköksiä toisiinsa. Teko oli myös tapahtunut ajankohtana, jolloin B:n oli tullut lähteä ulkomaille. Teon jälkeen A oli julkaissut sanomalehdessä ilmoituksen ”emännätön talo”, jossa A oli hakenut itselleen seuraa kotiinsa, ja työntekijää yritykseensä. Käräjäoikeus oli katsonut A:n teon olleen vakaasti harkittu, koska hänen menettelynsä tarkoituksena oli ollut saada taloudellisia etuja, eikä seuranhakuilmoituksen perusteella teko ole järkyttänyt A:ta. Teko oli myös tehty täysin tahallisesti, sillä A:n oli tullut tietää, että astalolla lyöminen suurella voimalla aiheuttaa todennäköisesti B:n kuoleman. Ruumiin kätkeminen oli myös osoittanut teossa vakaata harkintaa, sillä A oli voinut itse valvoa hautapaikkaa. A oli myös salannut tekonsa tapahtuman jälkeen ja käyttäytynyt hyvin välinpitämättömästi suhteessa tekoonsa. Teon oli myös arvioitu olleen kokonaisuutena arvostellen törkeä, ottaen huomioon näytön laajuus teosta kokonaisuudessaan, teon motiivi liittyen taloudelliseen

asemaan ja teon suunnitelmallisuus. Käräjäoikeus oli tuominnut A:n murhasta elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

Käräjäoikeuden valituksessa vastaaja A oli vaatinut, että hänet tuomitaan ainoastaan pahoinpitelystä, törkeästä pahoinpitelystä ja kuolemantuottamuksesta, tai toissijaisesti taposta. A oli valituksessaan todennut, että B oli kuollut yhden lyönnin johdosta, jolloin A ei ollut voinut olettaa yhden lyönnin aiheuttavan kuolemaa. A vaati, että hänet tulee tuomita vain pahoinpitelystä ja kuolemantuottamuksesta, jolloin syyte on hylättävä vanhentuneena. Rikoksen teko vuosi oli 1993, mutta rikosentekijä saatiin kiinni vasta 2012. Lisäksi vastaaja oli todennut, ettei tekoa voitu pitää tappona, vaan pahoinpitelynä. A oli myös todennut, että mikäli tekoa pidettiin tappona, sitä ei oltu tehty vakaasta harkinnasta, eikä sitä voitu pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Asianomaiset B:n lapset olivat valittaneet asiassa vain tuomiossa määrättyjen vahingonkorvaussummien osalta.

Hovioikeus oli tutkinut uudelleen vakaata harkintaa osoittavat seikat teossa, kuten tekoa edeltäneet tapahtumat eli parisuhteen enteily eroon, B:n tarkoitus lähteä ulkomaille ja taloudelliset motiivit. Lisäksi vakaata harkintaa osoittivat teon jälkeiset toimet, kuten ruumiin hautaaminen, lehti-ilmoitus ”monitoiminnasta” ja normaalin elämän jatkaminen, joten hovioikeus oli ottanut ratkaisun uudelleen tutkittavakseen vakaan harkinnan osalta.

Tekohetki juuri ennen B:n matkalle lähtöä kuvasti teon suunnitelmallisuutta, mutta ajankohta oli voinut olla myös sattumaa mikäli tilanne oli kehittynyt esimerkiksi riidan yhteydessä johtaen A:n lyömiseen astalolla. A:n lehti-ilmoitusta ei voitu sinänsä tulkita osoittavan vakaata harkintaa ja suunnitelmallisuutta, sillä se oli voitu myös tehdä A:n ollen tietoinen siitä, että parisuhde oli muutenkin päätymässä. Hovioikeus oli todennut käräjäoikeuden tavoin, ettei yksinomaan parisuhteen oletettava päättyminen ollut riittävä motiivi teolle. Hovioikeus oli vastoin käräjäoikeuden tuomiota todennut, ettei taloudelliselle motiiville voinut antaa ratkaisevaa merkitystä. Tätä hovioikeus oli perustellut sillä, että pariskunnan yhteinen yhtiö oli voittoa tuottava, sekä A:lla oli myös vastattavanaan B:n velkaosuus heidän yhteisestä asunnostaan. Lisäksi todistajan mukaan A oli hoitanut aina yhtiön raha-asiat sääntillisesti ja todistusmateriaalin perusteella A:lla oli ollut käyttövaroja tilillään tekohetkenä. B:n surmaaminen ei

olisi auttanut A:ta taloudellisesti. Käräjäoikeus oli todennut taloudellisessa motiivissaan myös, että B:n holtiton rahankäyttö olisi asettanut myös A:n epäedulliseen taloudelliseen asemaan. B oli ollut myös yhteisten yritysten osakas, mutta yhtiön varojen käyttötapa eli B:n suurempi varojenkäyttö ei hovioikeuden mukaan ollut riittävä motiivi. Hovioikeus oli katsonut, että taloudellisella motiivilla ei ollut tarpeeksi näyttöarvoa. Suunnitelmallisuutta ja vakaata harkintaa eivät myöskään puoltaneet seikat, että ruumiskoirien avulla oli todettu B:n ruumiin olleen A:n ja B:n yhteisessä asunnossa ainakin kahden päivän ajan. Tämä osoitti mahdollisesti sitä, että hautapaikka ei ollut vielä valmis tai A oli ollut vielä epä tietoinen, mitä sen tulisi tehdä. Edellä mainittujen syiden perusteella hovioikeus oli todennut, että jäi järkevää epäilyä vakaan harkinnan olemassaolosta ja hylkäsi murhasyytteen. Hovioikeus tuomitsi A:n taposta 10 vuodeksi vankeuteen.

5.2.4 Helsingin hovioikeus R 06/881

Helsingin hovioikeuden ratkaisussa R 06/881 valittajana on ollut kihlakunnan-syyttäjä, asianomistaja ja valittaja itse. Tapauksessa A ja B olivat riitautuneet keskenään pakettiautossa. Heidän välissään oli ollut revolveri, joka oli A:n omistama. Riidan johdosta B oli käynyt aggressiivisesti käsiksi A:han. A:n mukaan hän oli yrittänyt ottaa aseensa pois B:n ulottuvilta, minkä takia A oli vahingossa ampunut laukauksen kohti B:tä. A:n ampuman vahinkolaukauksen B:hen, provosoitui B entisestään ja hän uhkasi tappavansa A:n. Tästä syystä A ampui neljä kertaa B:tä ylävartaloon poistuessaan samalla pakettiautosta. Lopuksi A oli vielä lyönyt voimakkaasti aseella B:tä päähän. Luodit olivat vaurioittaneet B:n lukuisia sisäelimiä, ja päähän kohdistunut isku oli aiheuttanut kaksi parin senttimetrin pituista ruhjehaavaa. Teon jälkeen A oli piilottanut B:n ruumiin jätesäiliöön, sekä valehdellut muille B:n olleen kadonnut. A oli kiistänyt murhan, mutta myöntänyt syyllistyneensä hätävarjelun liioitteluna tehtyyn tapoon.

Espoon käräjäoikeus oli ratkaisussaan R 05/1219 katsonut, että tekoa ei voitu pitää hätävarjeluna useiden ammuttujen laukauksien ja lyönnin takia. A ei ollut kuitenkaan syyllistynyt murhaan, sillä häntä kohtaan oli kohdistunut yllättävä ja äkkinäisesti tapahtuva hyökkäys. Hyökkäyksen johdosta A:n puolustukseen ryhtyminen oli ollut ymmärrettävää, mutta puolustus oli koitunut hätävarjelun

liioitteluksi johtaen B:n kuolemaan. Lisäksi A:ssa ei ollut minkäänlaisia ruumiillisia vammoja.

Käräjäoikeuden mukaan teon vakaata harkintaa kuvasti seikka, että A oli ollut B:lle velkaa autokaupoista, jonka takia hänellä oli ollut suuri ahdinko veloistaan. Lisäksi todistajien mukaan A oli mennyt tapaamaan B:tä juuri velkoihin liittyvissä asioissa. Vakaata harkintaa vastaan puolsivat kuitenkin seikat, että vaikka A:lla ja B:llä oli ollut riitaa keskenään A:n erittäin suurista rahallisista veloista B:lle, välit olivat lämmenneet uudelleen jo pidemmän aikaa ennen tekohetkeä A:n maksettua velkoja takaisin. Todistajien mukaan myös oli mahdollista, että A:n ja B:n tapaamisen tarkoituksena oli keskustella heidän yhteisistä liiketoimistaan ja se, että A olisi tämän takia nostanut suuren summan rahaa tililtään, jota oli todistusaineistona tutkittu. Ratkaisussa oli mietitty, olisiko suuren rahasumman nostaminen voinut liittyä A:n suunnittelemaan pako- matkaan teon jälkeen, mutta tämä oli jäänyt näyttämättä toteen. A:n oli tarkoitus vuokrata yrityksensä halli B:lle. B:n kiihtymystilaan oli myös todettu olevan todelliset syyt eli A:n velat ja se, ettei liiketoiminnan yhteistyö ollut käynnistynyt A:n takia B:n toivomalla tavalla. A:n elämäntilanteesta tehty selvitys puolsi myös sitä vastaan, että teko olisi tehty vakaasti harkiten. Lisäksi suunnitelmallisuutta vastaan kuvasti tekopaikka, joka tapahtui autossa A:n oman yrityksen- sä pihalla. Lisäksi ruumis oli heitetty vasta päiviä tapahtuman jälkeen puhdistamattomaan jätesäiliöön, joka kuvasti sitä, ettei A ole hätääntyessään tiennyt mitä uhrin ruumiille tulisi tehdä. Asiassa oli jäänyt näyttämättä A:n tarkoitus aseiden hankkimiseen ristiriitaisten todistusaineistojen perusteella. Lisäksi ratkaisussa oli harkittu A:n pakettiautossa olevien jätesäkkien, lapion ja kirveen osallisuutta tekoon ja sen suunnitelmallisuuteen, mutta tämä oli jäänyt avoimeksi näytön puuttuessa. Käräjäoikeus oli todennut, ettei voitu katsoa A:n teon olleen vakaasti harkittu, joten A oli tuomittu taposta yhdeksän vuoden vankeusrangaistukseen.

Kihlakunnansyyttäjä oli valittanut käräjäoikeuden päätöksestä, että A tuomitaan tapon sijasta murhasta elinkautiseen vankeusrangaistukseen. Syyttäjän mukaan teko oli tehty vakaasti harkiten ja se oli kokonaisuutena arvostellen törkeä. A oli hankkinut tekovälineen ja patruunat etukäteen, surmannut B:n järeällä aseella viiteen kertaan ampuen ja vielä lopuksi lyömällä tätä aseella takaraivoon. Laukausten välissä ase tuli ladata joka kerta uudelleen, sekä A

oli ollut taloudellisessa ahdingossa. Lisäksi syyttäjä oli todennut, ettei A:n oma kertomus ollut uskottava. Asianomistaja B:n poika oli valittanut, että A tuli tuomita tapon sijasta murhasta elinkautiseen vankeusrangaistukseen tai tois-sijaisesti vankeusrangaistusta tuli vähintäänkin korottaa. Asianomistaja oli to-dennut, että teko oli tehty vakaasti harkiten ja se oli kokonaisuutena arvostel-len törkeä. A:n motiivina oli ollut velan maksuilta välttyminen, joka puolsi käsi-tystä suunnitellusta murhasta. A:lla oli sitkeä surmaamisyritys, eikä hänessä itsessään ollut ulkoisia vammoja. Vastaja A oli valittanut, että syyte hylätään ja hänet on katsottava tuomittavaksi ainoastaan hätävarjelun liioitteluna teh-tyyn tappoon ja rangaistusta tulee alentaa.

Hovioikeus oli ottanut tutkittavaksi uudelleen, täytyikö teossa vakaan harkin-nan tunnusmerkistö. Vakaata harkintaa kuvasti seikka, että A oli hankkinut ase- ja patruunat laittomasti eri henkilöiltä juuri ennen tekohetkeä. Asiaa myös puolsi A:n velka-ahdinko, sillä hän oli ollut jo pidemmän aikaa B:lle 20 000 euroa velkaa. A oli osasuorituksena maksanut B:lle 4.000 euroa, mutta loppuerää hän ei ollut maksanut lupauksistaan huolimatta. A:lla oli myös vel-ka-ahdinkoa omasta liiketoiminnastaan.

Hovioikeus ei myöskään pitänyt uskottavana sitä, että B:n olisi ollut tarkoitus osallistua A:n liiketoimintaan. A:n kertomus ei ollut uskottava, ja todistajien mukaan B oli mennyt tapaamaan A:ta velkarahoihin liittyen, ei liiketoimintaan liittyvän keskustelun takia. Hovioikeus oli kuitenkin todennut käräjäoikeuden mukaan, että B:n käytös oli ollut äitynyt aggressiiviseksi A:ta kohtaan, minkä takia A oli alkanut puolustautua. Tilanteessa ei ollut kuitenkaan pidetty hätä-varjelua uskottavana, sillä ase oli täytynyt jokaisen laukauksen jälkeen ladata uudelleen ja koska ase oli erittäin voimakas, olisi käytännössä yhdenkin lau-kauksen tullut lamauttaa uhri niin, ettei tämä enää kykene jatkamaan hyökkä-ystä. Myöskään todistusmateriaalin perusteella asiassa ei ollut tullut esille sel-laista näyttöä, jonka mukaan B:n hyökkäys olisi ollut niin voimakas, että A:n olisi tullut käyttää asetta.

Hovioikeus oli myös todennut vakaata harkintaa osoittavan ruumiin piilottami-nen ja valheellisten tietojen antaminen B:n katoamisesta. Vakaata harkintaa puolsivat myös seikat, että automatka oli kestänyt pitkään ennen B:n ampu-mista, sekä ammuttujen laukausten määrä ja niiden sijainti B:n kehossa. Li-

säksi A:lla oli ollut motiivina tappa B, jotta hän vapautuisi veloistaan. Asiassa oli kuitenkin jäänyt käräjäoikeuden tavoin näyttämättä toteen A:n autossa olleiden jättesäkkien, lapion ja kirveen tarkoitus liittyen ruumiin hävittämiseen, sekä A:n syy pakomatkaa varten nostaa suuri summa rahaa tililtään. Kuitenkin muiden edellä mainittujen seikkojen perusteella hovioikeus oli todennut teon olleen tehty vakaasti harkiten, ja siihen liittyvien perusteiden nojalla teon oli katsottu olleen kokonaisuutena arvostellen törkeä. A tuomittiin murhasta elinkautiseen vankeusrangaistukseen. Hovioikeus ei hyväksynyt todistusaineiston perusteella, että tapauksessa olisi ollut kyse hätävarjelusta.

5.3 Molempien teemojen näytön arviominen

Edellisissä luvuissa käytiin läpi hovioikeuden näytön arviointia valituksen johdosta joko erityisestä raakuudesta ja julmuudesta tai vakaasta harkinnasta. Seuraavissa tuomioissa on kuitenkin valitettu molemmista tunnusmerkeistä, jolloin hovioikeuden on tullut arvioida enemmän ja laajemmin näyttöä ja sitä, täyttyykö näistä tunnusmerkeistä kumpikaan.

Tässä luvussa on myös referoitu hovi- ja käräjäoikeuden ratkaisuja samalla tavalla kuin aiemmissa luvuissa. Tuomiot ovat muuttuneet myös tässä luvussa valituksen johdosta joko murhasta tappoon tai päinvastoin taposta murhaan.

5.3.1 Rovaniemen hovioikeus R 03/265

Rovaniemen hovioikeuden tuomiossa R 03/265 valittajana ovat olleet kihlakunnansyyttäjä, asianomistajana C:n vanhemmat ja vastaaja B. Tapauksessa A ja B olivat yksityisasunnossa tappaneet C:n pistämällä tätä puukolla ja veitsellä yhteensä yli 100 kertaa. Pistot olivat kohdistuneet yläselkään, päähän ja yläraajoihin, joista yli 20 oli lävistänyt rintakehän ja osa pistoista oli ulottunut keuhkoihin asti. C oli menehtynyt keuhkoihin kohdistuneisiin pistoihin nopeasti. Uhri ja tekijät olivat olleet päihtyneessä tilassa. Rikosta oli edeltänyt tapahtumat, jossa A:lla ja C:llä oli ollut riitaa keskenään yksityisasunnossa ja C oli pahoinpidellyt A:n. A ja B olivat poistuneet paikalta ja päättäneet kostaa C:lle tapahtuneen. Tarkoituksena oli pahoinpidellä C, mutta tilanne oli riistäytynyt niin sanotusti käsistä. A ja B olivat tulleet takaisin yksityisasunnolle, jossa C oli. C:n ystävä oli avannut heille oven ja todennut, että C oli nukkumassa. C oli vrittänyt kuulustautua mutta käytännössä se oli vaikeaa koska hän oli ollut

nukkumassa tilanteen alkaessa ja tekijöitä oli kaksi. C:n ystävä oli ollut tilanteessa todistajana seuratessaan vierestä ja hälyttäessään apua, mutta C menehtyi vammoihinsa ennen avun tuloa. A ja B poistuivat teon jälkeen paikalta.

Kemi-Tornion käräjäoikeus oli tuominnut ratkaisussaan R 02/100 A:n ja B:n taposta. Käräjäoikeuden mukaan vakaata harkintaa, erityistä julmuutta ja raakuutta osoittivat tekijöiden varustautuminen tilanteeseen ottamalla teräaseet mukaansa ja tekotavan ollessa erityisen tuskaa tuottava pistämisten ja viiltosten johdosta. A:lla ja B:llä oli myös ollut tietoisuus C:n olinpaikasta ja siitä lisäksi siitä, että C oli ollut nukkumassa, koska C:n ystävä oli näin kertonut oven avatessaan. Kuitenkin vakaata harkintaa vastaan puolsivat seikat, että A:n ja B:n oli tarkoitus ainoastaan pahoinpidellä C, mutta C:n vastustus tilanteessa oli niin voimakasta, että tilanne karkasi hallinnasta. Aluksi A ja B olivat käyttäneet vain nyrkkejä pahoinpitelemiseen, mutta C:n vastustellessa olivat he alkaneet pistää ja viiltää häntä teräaseilla. A:ssa ja B:ssä oli ollut myös viiltovammoja, jotka todistivat tilanteen ”karkaamista käsistä” ja kamppailun olleen holtitonta. A ja B olivat myös kamppailun johdosta kiihtyneet enemmän, jonka takia he olivat alkaneet pistämään teräaseilla. Myös esitutkinnassa ja todistusmateriaaleista ilmenneet seikat puolsivat sitä, että C oli henkilö, jota oli pidettävä vaarallisena ja väkivaltaisena, josta oli aiheutunut pelkotilaa A:lle ja B:lle, joka edesauttoi tilanteen riistäytymistä käsistä. Tekoa ei oltu tehty osoittaen vakaata harkintaa tai suunnitelmallisuutta ottaen huomioon edellä mainitut seikat, ja A:n ja B:n kiihtymystila, päihtymystila ja mielentilatutkimuksessa ilmenneet seikat. Teko oli ollut raaka ja julma, mutta se ei ollut oikeuslääkärin mukaan aiheuttanut C:lle pitkäkestoista tuskaa ja kuolema oli tapahtunut nopeasti. Täten tekoa ei voitu pitää erityisen raakana ja julmana. Näiden seikkojen perusteella käräjäoikeus oli todennut, että teko ei ollut kokonaisuutena arvostellen törkeä ja A oli tuomittu kymmeneksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi ja B kymmeneksi vuodeksi ja yhdeksäksi kuukaudeksi vankeuteen taposta. Rangaistusten pituutta oli lisännyt tekijöiden muu rikostausta.

Syyttäjä oli valituksessaan vaatinut, että A ja B tuomitaan murhasta. Syyttäjän mukaan A ja B olivat varustautuneet tekoon etukäteen aseistautumalla, sekä pakenemista varten autolla. Tekoa ei oltu tehty kiihtyneessä mielentilassa, vaan tekijöillä oli ollut vakaa tarkoitus surmata C. Tekoa oli pidettävä erityisen raakana ja julmana ottaen huomioon tekotapa, 100 piston viiltämismäärä, C:n

puolustuskyvyttömyys ja se, että tekijöitä oli kaksi. Teko oli ollut tuskallinen ja se oli osoittanut vakaata surmaamisyritystä. Asianomistajat olivat vaatineet, että A ja B tuomitaan murhasta tai mikäli teko luokitellaan tappona, tulee rangaistusta vähintäänkin korottaa. A:lla ja B:llä oli ollut vakaa harkinta ja surmaamistarkoitus C:n asunnolle mentäessä, sekä he olivat poistuneet paikalta tarkoituksenaan paeta Ruotsiin. C oli myös ollut täysin puolustuskyvytön. Nämä seikat huomioon ottaen, sekä se, että tekijöitä oli ollut kaksi, teko oli ollut erityisen raaka ja julma, ja se oli tehty vakaasti harkiten ja tekoa oli pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Vastaja B oli vaatinut, että hänelle kohdullinen rangaistus olisi alentaa rangaistuksen pituutta tasan kymmeneen vuoteen vankeutta.

Hovioikeus oli arvioinut rikoksen vakaata harkintaa, suunnitelmallisuutta ja teon raakuutta ja julmuutta uudelleen. Hovioikeus oli katsonut, ettei tekoa oltu tehty kiihtyneessä tilassa, sillä todisteiden mukaan C:n pahoinpitely kohdistuessaan A:han oli ollut lievää ja pahoinpitelystä oli kulunut aikaa vähintään puoli tuntia siihen kun A ja B olivat menneet tekemään kosta. Täten hovioikeus oli katsonut, ettei tekoa oltu tehty pahoinpitelystä johtuneessa kiihtymystilassa.

Hovioikeus oli kuitenkin yhtynyt käräjäoikeuden tuomioon siltä osin, että teko ei ole ollut suunniteltu tai tehty vakaata harkintaa käyttäen samoista syistä, kun käräjäoikeus oli tuomionsa perustellut. Eroavaisuutena käräjäoikeuden tuomioon oli kuitenkin katsottu teon olleen tehty erityisen raaka ja julmalla tavalla, koska pistoja ja viiltoja oli ollut yli 100 ja kuolema oli aiheutunut noin kymmenessä minuutissa, joka hovioikeuden mukaan oli aiheuttanut C:lle pitkäkestoista tuskaa. Lisäksi C ei ollut ehtinyt puolustautua ollessaan mahallaan nukkumassa teon alkaessa. Arvioidessaan sitä, oliko teko ollut kokonaisuutena arvostellen törkeä, oli hovioikeus ottanut huomioon sitä vastustavat seikat. Näitä osoittivat se, että tilanne oli ollut hallitsematon, karannut niin sanotusti käsistä ja tämän takia myös A ja B olivat lyöneet toisiaan. Kuitenkin hovioikeus oli todennut, ettei kiihtymystilalle voitu antaa merkitystä teossa aiemmin mainituin syin. A ja B olivat palanneet C:n asuntoon tarkoituksenaan pahoinpidellä hänet, jolloin C oli ollut mahaltaan nukkumassa. A:n ja B:n asettuessa C:n päälle pahoinpitelyä tehdessään, ei C:llä ollut käytännössä mahdollisuutta puolustautua. A ja B olivat lähestulkoon välittömästi aloittaneet C:n pistämisen

ja viiltämisen, eivätkä olleet lopettaneet C:n avunpyynnöistä huolimatta. Nämä seikat puolsivat sitä, että tekoa oli pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Lisäksi sitkeää surmaamisyrittystä oli osoittanut uhriin kohdistunut yli 100 piston määrä. Täten hovioikeus oli katsonut myös surmaamisen olleen kokonaisuutena arvostellen törkeä ja tekotavan olleen erityisen raaka ja julma. Hovioikeus oli tuominnut A:n ja B:n murhasta elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

5.3.2 Itä-Suomen hovioikeus R 16/764

Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa R 16/764 valittajana on ollut kihlakunnansyyttäjä, sekä vastaaja A. Tapauksessa A ja B olivat olleet viettämässä iltaa yhdessä C:n kanssa. C oli saanut Facebookin välityksellä viestejä D:ltä koskien huumeita, jonka takia A ja B olivat raivostuneet. A ja B selvittivät D:n olinpaikan avaamalla uuden puhelinliittymän ja soittelemalla siitä D:lle. Tämän jälkeen A ja B lähtivät aseella varustautuen kohteeseen. Paikalle saavuttaessa A oli lyönyt ensin D:tä joko nyrkkiraudalla tai usein sormuksin varustetulla nyrkillä, jonka jälkeen uhri oli raahattu eteiseen, jossa toinen vastaajista oli ampunut uhria olkapäähän vastarinnan ehkäisemiseksi. Näyttämättä oli jäänyt, ampuiko D:tä eteisessä A vai B. Asunnosta ulos päästyään A ja B olivat raahanneet D:n autoon ja kuljettaneet noin 10 minuutin ajomatkan päähän. D oli otettu ulos autosta, jonka jälkeen B oli ampunut häntä kolme kertaa takaa päin selkään. D:n ruumis oli hylätty tielle ja A sekä B olivat poistuneet paikalta ja auto oli poltettu. A ja B olivat kiistäneet teon murhana, mutta B oli myöntänyt ampumisensa hätävarjeluna. Syyttäjä vaati molemmille rangaistuksena elinkautista rangaistusta murhasta.

Kymenlaakson käräjäoikeus piti ratkaisussaan R 16/668 oikeana todistusmateriaalin ja näytön perusteella, että A ja B olivat pahoinpidelleet D:tä asunnolla A:n lyödessä ja B:n seuratessa ja turvatessa tilannetta aseiden kanssa. Käräjäoikeus ei ollut pitänyt hätävarjelua uskottavana puolustuksena. Pihalla olleen valvontakameran todistusmateriaaleista oli selkeästi nähtävissä D:n olleen pahoin loukkaantunut asunnolta lähtiessä. Loukkaantuneena ja pienen kokonsa vuoksi D oli ollut puolustuskyvytön. Käräjäoikeus ei ollut pitänyt tekoa vakaasti harkittuna tai suunnitelmallisena, sillä C:ltä saaduista viesteistä hermostuessaan heidän tarkoitus ei ollut tappaa D:tä. Myöskään auton polttaminen tai

puhelinliittymän avaaminen eivät todistaneet teon suunnitelmallisuutta vaan jälkien peittelemistä ja pikaistuksissaan toimimista. Tekoa ei voitu myöskään pitää erityisen raakana tai julmana, sillä D oli todennäköisesti heti kolmen laukauksen jälkeen menehtynyt tielle. Käräjäoikeus oli täten todennut B:n syyllistyneen ampumisen takia tappoon. Todistusmateriaalin perusteella A oli pahoinpidellyt D:tä voimakkaasti, sillä osa pahoinpitelyvammoista oli yltänyt uhrin kalloon asti. Käräjäoikeus tuomitsi A:n törkeästi pahoinpitelystä kolmen vuoden ja kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen. B sai rangaistukseksi 11 vuoden ehdottoman vankeusrangaistuksen taposta. Koventamisperusteena oli otettu huomioon jo aiemmin vakavasti loukkaantuneen ja puolustuskyvyttömän D:n ampuminen lähietäisyydeltä. Käräjäoikeus oli todennut teon olleen lähellä murhan tunnusmerkistöä, vaikka teko ei niitä ollut täyttänytäkään.

Syyttäjä oli käräjäoikeuden tuomiosta annetussa valituksessa vaatinut, että A ja B tuomitaan murhasta. Syyttäjä oli todennut, että käräjäoikeus oli arvioinut virheellisesti A:n osallisuuden murhaan. A ja B olivat tehneet teon yhdessä ennalta suunnitellusti ja he olivat pahoinpidelleet C:n erityisen raakalla ja julmalla tavalla, sekä lopulta teloittaneet uhrin. Täten teko oli kokonaisuutena arvostellen törkeä ja se täytti murhan tunnusmerkistön. Vastaaja A oli vaatinut, että tekoa oli pidettävä hätävarjeluna pahoinpitelyn johdosta ja pahoinpitelysyyte tuli hylätä tai rangaistusta tuli vähintäänkin alentaa. A totesi, ettei hänellä ollut osuutta C:n kuolemaan, eivätkä A ja B olleet toimineet yhdessä.

Hovioikeus oli arvioinut valituksen johdosta ratkaisussaan teon raakuutta ja julmuutta, sekä vakaata harkintaa. Lisäksi hovioikeus oli tulkinut B:n osallisuutta pahoinpitelyyn muutenkin kuin aseistettuna turvaamalla, joka voisi täyttää murhan tunnusmerkistön. A:n osalta hovioikeus oli arvioinut, oliko A osallistunut myös tappoon, ja mikäli oli, täyttäisikö tappo murhan tunnusmerkistön. Hovioikeus oli todennut myös A:lla olleen motiivi D:n tappamiselle mustasukkaisuuden johdosta C:n ollessa naispuolinen henkilö sekä huumeisiin liittyvien asioiden takia. Näytön perusteella hovioikeus oli myös arvioinut tekijöiden toimineen yhteistuumin, sekä valvontakameravideotallenteiden perusteella oli nähty loukkaantuneen D:n vastahakoinen lähteminen A:n ja B:n matkaan sekä tilanteen eteneminen selkeästi A:n johdolla. A oli myös teon jälkeen pyrkinyt peittelemään jälkiä polttamalla auton, poistanut Facebook-tilinsä ja poistumalla Saksaan. Todistusmateriaalin perusteella hovioikeus oli todennut edelleen

B:n syyllistyneen ampumisella D:n tappoon sekä A:n ja B:n olevan yhdessä tekijävastuussa D:n kuolemasta.

Hovioikeus katsoi myös teon olleen vakaasti harkittu, sillä A ja B olivat avanneet tekoa varten uuden puhelinliittymän, joka oli myös poistettu teon jälkeen. Lisäksi B oli varustautunut tekoon aseella ja A nyrkkiraudalla tai vaihtoehtoisesti isoilla sormuksilla. D oli myös pakotettu asunnosta mukaan ilman kenkiä pakenemisen estämiseksi, sekä hänet oltiin tehty jo asunnolla puolustuskyvyttömäksi ennen autoon pakottamista. Tämän jälkeen D oli kuljetettu ampumispaikalle, joten kaikkien edellä mainittujen syiden perusteella hovioikeus oli katsonut teon olleen tehty vakaata harkintaa käyttäen ja suunnitelmallisesti. Hovioikeus oli myös todennut teon olleen erityisen raaka ja julma, sillä D oli pahoinpidelty puolustuskyvyttömäksi ja pakotettu A:n ja B:n mukaan sekä teloitustyylisesti ammuttu selkään takaapäin lähietäisyydeltä. Kokonaisuutena arvostellen ei ilmennyt minkäänlaisia lieventämisperusteita, joten hovioikeus totesi teon olleen myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Murhan tunnusmerkistö täyttyi molempien henkilöiden teoissa, joten hovioikeus tuomitsi A:n ja B:n elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Hovioikeuden tuomioiden valinnassa otin huomioon henkirikoksen tekotavan. Pysin poimimaan mahdollisimman eri tavoin tehtyjä tappoja ja murhia, jotta tutkimukseen on saatu mahdollisimman monipuolista näytön arviointia käräjaja hovioikeuksien antamien tuomioiden välille. Hovioikeuden ratkaisuja on kaikista viidestä Suomen hovioikeudesta. Tällä tavoin olen saanut eri hovioikeuksien tulkintoja käyttööni, eikä tuomio rajoitu vain yhden, esimerkiksi Helsingin hovioikeuden käytäntöön, koska näytön arvioinnissa saattaa olla vaihteluja eri hovioikeuksien välillä.

Näyttöä arvioidessaan hovioikeus on ratkaissut asian näytön perusteella arvioiden, mitä asiassa voidaan pitää totena. Ratkaisevana tekijänä ovat siis todistusaineiston eli näytön määrä, jotta tuomiosta voi ja kannattaa lähteä valittamaan. Hovioikeus arvioi valituksen perusteella uudelleen näyttöä, jonka johdosta se voi tulkita erilalla näyttöä todeksi kuin kärjäoikeus. Laki ohjaa näy-

tön arvioimista, mutta se ei suoraviivaisesti määrää tai kerro, milloin näyttöä on riittävästi.

6.1 Yleisimmät syyt käräjäoikeuden tuomioista tehdyille valituksille

Tapon ja murhan eron erottavat pääasiassa neljä eri seikkaa, joista jonkin tunnusmerkistö tulee täyttyä, jotta teko voidaan luokitella murhaksi. Tapon koventuessa murhaksi tulee sen olla tehty vakaasti harkiten, erityisen raaka tai julmalla tavalla, aiheuttamalla yleistä vakavaa vaaraa tai tulee henkirikoksen olla kohdistunut virkavaltaan virkahenkilön ollessa suorittamassa työtehtäväänsä. Mikäli käräjä- tai hovioikeus tulkitsee jonkin näistä neljästä tunnusmerkistön täyttyvän, tulee teon olla lisäksi kokonaisuutena arvostellen törkeä, jotta rikoksentekijä voidaan tuomita murhasta. Useimmiten murhan ja tapon välisessä rajanvedossa näkökulmaeroja tuovat seikat, onko teko ollut erityisen raaka tai julma tai onko teko tehty vakaata harkintaa käyttäen eli suunnitelmallisesti. Tämän kaltaisia rikoksia on selvästi enemmän kuin virkavaltaan kohdistuvia henkirikoksia tai vakavaa yleisvaaraa aiheuttavia henkirikostuomiota. Näitä virkavaltaan ja yleiseen vaaraan kohdistuvia henkirikoksia tapahtuu erittäin vähän, eikä niitä ole tässä tutkimuksessa lainkaan. Tästä syystä valitukset ovat tehty joko teon erityisestä raakuudesta tai julmuudesta tai koskien teon vakaata harkintaa. Siitä johtuen yleisesti oikeudessa tutkitaan henkirikoksen raakuuden, julmuuden tai vakaan harkinnan tunnusmerkistön täyttymistä.

6.2 Erityisen raakuuden ja julmuuden näytön arviointi

Henkirikoksen raakuutta tai julmuutta on tulkittu hyvin erilaisissa rikoksissa. Laki ei määrittele esimerkiksi veitsellä tai puukolla tehdyn henkirikoksen vähimmäismäärää veitsen iskuille, jotta teko täyttäisi erittäin raakan tai julman tekotavan tunnusmerkistön. Tällaisissa tapauksissa hovioikeus on tulkinnut henkirikoksen muita seikkoja rangaistuksen määräämisen tueksi. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi, kuinka kauan uhri on joutunut kestämään kovaa kipua tai kärsimystä ennen kuolemaansa. Mikäli teko olisi tehtykin vain kolmella veitsen iskulla, mutta uhri olisi joutunut kitumaan yli tunnin tuskiensa kanssa, voitaisiin teko luokitella tästä syystä erityisen raaksi tai julmaksi. Päinvastoin mikäli teko olisi tehty pistämällä uhria 100 kertaa, mutta uhrin kuollessa jo ensimmäisiin iskuihin nopeasti, ei tekoa välttämättä pidetä erityisen raakana tai julmana. Tekoa tulee tutkia nimenomaan tekotavan ja uhrin kärsimyksen nä-

kökulmasta, ei sellaisesta näkökulmasta, miltä teko on ulkoisesti näyttänyt. Esimerkiksi 100 veitseniskua uhrissa voi näyttää todella raa'alta tai julmalta teolta verrattuna kolmeen veitseniskuun, mutta tätä ei tunnusmerkistön täyttymisessä oteta huomioon. Rovaniemen hovioikeuden ratkaisussa R 03/265 henkirikoksen uhria oli pistetty veitsellä yli 100 kertaa, mutta käräjäoikeus on tuominnut ensin tekijät vain taposta. Hovioikeus muutti rangaistuksen taposta murhaksi. Vaasan hovioikeuden ratkaisussa R 16/34 tekijä oli viiltänyt uhria vain kerran veitsellä, mutta käräjäoikeus on tulkinnut teon murhaksi. Hovioikeus on kuitenkin tuomiossaan alentanut teon tapoksi. Tämä osoittaa hyvin sen, ettei tunnusmerkistön täyttymistä tutkiessa ja näyttöä arvioidessa voida määrätä rangaistusta ainoastaan tekotavan vuoksi. Tekotapaa tutkiessa on otettu aina huomioon uhrille aiheutunut tuskan kovuus ja sen kesto.

6.3 Vakaan harkinnan näytön arviointi

Hovioikeus on tulkinnut useasti hyvin eri otteeseen teon suunnitelmallisuutta ja tekoa edeltävää vakaata harkintaa verrattuna käräjäoikeuteen. Ratkaisevana tekijänä tunnusmerkistön täyttymisessä on aina näyttöön perustuvat todisteet. Vakaata harkintaa ovat voineet kuvata esimerkiksi tekovälineiden hankkiminen itselle etukäteen, rikoksen suunnittelemisesta puhuminen muille ihmisille ja muut seikat, jotka viittaavat teon etukäteisvalmisteluun. Usein kuitenkin hovioikeus on ratkaissut eri tavoin, liittyvätkö näytöt teon suunnittelemiseen vai johonkin muuhun, vai onko esimerkiksi tekovälineen hallussa pitäminen ollut alkuperäiseltä käyttötarkoitukseltaan hankittu jotain aivan muuta varten. Esimerkiksi Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 06/881 rikoksentehtäjä oli tappanut uhrin aseella ja tämän jälkeen hävittänyt ruumiin. Tekijän pakettiautosta jossa teko oli tehty, oli löytynyt jättesäkkejä, lapio ja kirves. Käräjä- ja hovioikeus olivat molemmat pitkään tutkineet, liittyivätkö nämä esineet teon suunnitelmallisuuteen vai olivatko ne olleet autossa sattumalta tekijän työhön liittyen. Molemmat olivat kuitenkin päätyneet siihen tulokseen, että välineet liittyivät tekijän työhön, eikä niitä voitu katsoa liittyvän teon suunnittelemiseen ja siitä syystä hankituksi autoon. Puolestaan Turun hovioikeuden ratkaisussa R 12/1465 teon vakaata harkintaa tutkittaessa hovioikeus on joutunut miettimään rikoksen teon ajankohtaa, teon jälkeistä ”emännätön talo” ilmoitusta sanomalehdessä, taloudellista etua, ruumiin pitämistä olohuoneessa pari päivää, uhrin ulkomaille lähdön ajankohtaa ja ruumiin hautauspaikkaa, jotta on voitu

miettiä onko teko ollut suunnitelmallinen. Hovioikeus ei ole kuitenkaan saanut tarpeeksi näyttöä siitä, jotta osa tai kaikki näistä seikoista voitaisiin yhdistää teon suunnitelmallisuutta kuvaavaksi.

6.4 Näytön arviointi yleisesti

Henkirikos tulee olla kokonaisuutena arvostellen törkeä, jotta tekijä voidaan tuomita murhasta. Hovioikeuden tutkiessa tätä seikkaa on jokaisessa tuomiossa mietitty vakaata harkintaa tai teon erityistä raakuutta ja julmuutta. Nämä ovat olleet toistuvat syyt, joiden takia rikosnimikkeet ovat muuttuneet näytön uudelleen arvioimisen johdosta. Näkökulmaeroja tuomion muuttumiselle on usein tullut näytön riittävydestä. Hovioikeus on toisinaan todennut näytön olevan riittämätöntä, jotta tekoa on voitu esimerkiksi pitää suunnitelmallisena. Myös tutkiessa teon erityistä raakuutta ja julmuutta on hovioikeudella ollut erilaisia näkökulmia käräjäoikeuteen. Tuomioiden tekotapa ja siihen liittyvät seikat ovat hyvinkin erilaisia ja jokainen tapaus on tulkittava erikseen. Tämän tunnusmerkin tutkiminen on hyvin tapauskohtaista, mutta silti tuottaa suuriakin näkemuseroja käräjä- ja hovioikeuden välillä. Jonkin edellä mainitun tunnusmerkistön tulee täytyä, jotta tekoa voidaan pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Rangaistusta miettiessä on myös otettu huomioon tekijän kiihtymystila, joka kuvaa teon olleen tehty äkkinäisesti vihan vallassa, ei suunnitelmallisesti. Hovioikeus tulkitsee jokaisen rikoksen esitutkinta- ja todistusmateriaalin, sekä näytön perusteella. Jokainen tapaus on jollain tavoin erilailla tehty, eri tekovälineellä, eri tilanteessa, äkkipikaistuksissaan tai suunnitelmallisesti ja eri tavoin aiheuttaen kärsimystä uhrille. Tapauksien kategoria on niin laaja, ettei laki voi määrittää tarkkoja raameja näytön arvioimisesta sille, että tuomiot olisivat aina yksinkertaisesti ratkaistavissa samoin tavoin. Jokainen teko on erilainen ja tämä vaatii aina erilaista tutkimista ja miettimistä rangaistuksen suhteen. Näkökulmaeroja tulee olemaan aina myös jatkossa, sillä suoraviivaisesti ei voida lain puitteissa jokaista tapausta yksinkertaisesti ratkaista. Hovioikeus tutkii toistuvasti todistusaineistoja ja näyttöä. Yksikään rikos ei ole samanlainen, joten näkökulmaeroja tulee olemaan jatkossakin.

Isoin näkemusero on ollut Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa R 16/764. Käräjäoikeus oli tuominnut B:n taposta, sillä rikoksesta ei ollut tarpeeksi näyttöä, jotta teko olisi tehty vakaasti harkiten. Rikoskumppanina toiminut A tuo-

mittiin ainoastaan törkeästä pahoinpitelystä, sillä näytön puuttumisen vuoksi ei jäänyt tarpeeksi todisteita siitä, että A olisi osallistunut D:n tappoon. Hovioikeus oli kuitenkin tulkinut näyttöä ja todisteita uudelleen, joita oli puhelinliittymän avaaminen ja poistaminen teon takia, Facebook-tilin poistaminen, A:n ja B:n suunnitelmallinen toimiminen hakea uhri asunnosta ja pahoinpidellä hänet ja kuljettaa ilman kenkiä autoon, jonka jälkeen uhri on tapettu tien varteen. Hovioikeus oli täten puolestaan todennut tämän näytön riittävän sille, että teko on tehty vakaasti harkiten. Lisäksi hovioikeus on pitänyt vastoin käräjäoikeutta tekoa erityisen raakana ja julmana, sillä puolustuskyvyttömän uhrin on tapettu teloitustyyllillä. Suurin näkemysero oli A:n osallisuus tapahtumiin. Käräjäoikeus oli tuominnut A:n ainoastaan törkeästä pahoinpitelystä epäselvän ja tulkinnanvaraisen todistusmateriaalin takia. Hovioikeus oli kuitenkin todennut suunnitelmallisuuden, törkeän pahoinpitelyn ja teon jälkitoimien, kuten auton polttamisen ja pakenemisen vuoksi myös A:n syyllistyneen D:n tappoon. Lisäksi hovioikeus oli näytön arvioimisen perusteella pitänyt teon olleen tehty vakaasti harkiten ja sen olleen erityisen raaka ja julma, sekä kokonaisuutena arvostellen törkeä. Näiden syiden vuoksi A ja B saivat elinkautisen murhasta. Hovioikeudella on ollut suuri näkemysero käräjäoikeuteen ja se on todistusaineiston perusteella voinut näyttää toteen A:n osallistumisen tekoon. Täten A:n tuomio hovioikeudessa on muuttunut kolmesta vuodesta ja kuudesta kuukaudesta elinkautiseen vankeusrangaistukseen. B:n tuomio on muuttunut 11 vuoden vankeusrangaistuksesta elinkautiseen vankeusrangaistukseen. Tämän kaltaisia ratkaisuja on myös olemassa esimerkiksi törkeästä kuolemantuottamuksesta murhaan, joten tämä antaa näkökulmaa siihen, kuinka suuria näkökulmaerot voivat oikeuksien välillä olla ja kuinka ne voivat muuttua paljonkin täysin saman todistusmateriaalin ja näytön kanssa. Näytön arvioiminen on haastavaa, ja lakia on vaikea määrittää ohjaamaan näytön arviointia yksityiskohtaisesti.

Syyttäjä on vaatinut jokaisessa käräjä- ja hovioikeuden tuomiossa ensisijaisesti rangaistukseksi elinkautisen vankeusrangaistuksen murhasta, vaikka sitä ei ole yksittäisesti jokaisessa tapauksessa mainittu. Syyttäjä esittää yleisesti mahdollisimman ankaran tuomion, joten käräjä- ja mahdollisesti myös hovioikeuden tulkinnaksi jää, mitkä tunnusmerkit teossa täyttyvät.

7 POHDINTA

Tässä luvussa tulee esiin omat pohdintani omien mielipiteitteni ja päätelmieni johdosta. Luvussa arvioin tutkimuksen lopputulosta, luotettavuutta ja tuon esille tutkimuksen tekemisen ongelmat.

7.1 Tutkimuksen lopputulos

Tuomioita tutkiessani huomasin myös, että erittäin suuri osa taposta ja murhasta on tehty veistä tai puukkoa käyttäen. Henkirikos on myös usein tehty olosuhteissa, jossa ollaan oltu yksityisasunnossa päihtyneenä joko kaverin kanssa kaksistaan tai vaihtoehtoisesti pariskunta keskenään. Tuomiot rajasin 2000-luvulle, sillä tämä antoi enemmän vaihtoehtoja tuomioiden erilaisuudelle ja sopivuudelle juuri tähän tutkimukseen. En myöskään halunnut vanhempia tuomioita tutkimukseeni, koska oikeuskäytäntökin elää jatkuvasti, eikä opinnäytetyöni tutkimustulos välttämättä vastaisi nykyajan tulkintoja. Huomioon tulee kuitenkin ottaa, että vaikka rangaistuksen antamispäivä on 2000-luvun puolella, on henkirikos voinut tapahtua paljon aikaisemmin. Yleensä tekijät on saatu heti tai suhteellisen pian kiinni teon jälkeen ja vankeusrangastus lainvoimaiseksi, mutta Turun hovioikeuden tapauksessa R 12/1465 tuomio on annettu sekä käräjä- että hovioikeudessa vuonna 2012, vaikka henkirikos on tapahtunut jo vuonna 1993. Käräjä- ja hovioikeuden tuomio oli erittäin mielenkiintoinen, sillä rikoksen tunnusmerkistöä tutkiessa tuli ottaa huomioon useita eri seikkoja jo usean vuoden takaa. Ratkaisussa tulkittiin teon suunnitelmallisuutta, johon liittyivät monta eri seikkaa. Lisäksi teosta oli kulunut jo kauan aikaa, joka toi lisähaastetta alkaa tutkimaan uudestaan jo näin vanhaa asiaa. Vaikka henkirikos on tapahtunut jo vuonna 1993 on tuomio annettu nykyisen oikeuskäytännön mukaan vuonna 2012.

Käräjä- ja hovioikeuksien välille tulkinta- ja näkökantaeroja ovat aiheuttaneet teon erityisen raakuuden tai julmuuden sekä vakaan harkinnan tutkiminen. Hovioikeus tutkii näitä asioita aina valituksen perusteella, mutta tutkimuksessa on saatu tuotua esille, kuinka haastavaa rikosnimikkeen määrääminen on käytännössä. Nämä kaksi seikkaa ovat aiheuttaneet tuomion muutoksen valituksen johdosta joko lievempään tai ankarampaan. Huomasin myös itsekin ratkaisuja tutkiessani, kuinka paljon eroavaisuuksia jokaisella tapauksella on. Vaikka rikos olisi tehty samoin rikoksenteknoaseita käyttäen tai saman tyylises-

ti, joudutaan aina miettimään teon suunnitelmallisuutta, uhrin kärsimyksen määrää ja muutenkin tekotapaa. Ratkaisuissa on eroja, ja huomattavan monia seikkoja tulee ottaa huomioon erikseen jokaisessa tapauksessa, jotta rangaistuksesta saataisiin oikeudenmukainen.

Henkirikokset ovat aina yksityiskohtaisesti erilaisia ja jokaista rangaistusta joudutaan miettimään erikseen. Edellä mainitut seikat aiheuttavat näkökulmaeroja myös jatkossakin, sillä on täysin mahdotonta lailla määrittää tarkasti rangaistuksen pituutta tekojen ollessa aina yksityiskohtaisesti erilaisia. Yleistä rangaistuskäytäntöämme ohjaa ennakkotapaukset, joiden avulla tuomioistuinten on hieman helpompaa arvioida rangaistuksen pituutta ja tunnusmerkistöjen täyttymistä.

7.2 Työn luotettavuus

Työn luotettavuutta arvioidessa voin todeta, että isona osana aineistosta ovat käräjä- ja hovioikeuden tuomiot. Nämä tuomiot ovat suoraan oikeuksilta saatuja, joten niitä voidaan pitää luotettavana materiaalina. Lisäksi teoriapohjana ovat eritoten rikoslaki ja siihen liittyvä prosessuaalinen oikeus. Laki on aineistomateriaalina luotettavaa ja varmaa, yleistä tietoa. Lisäksi kirjallisuuslähteinä käytetyt kirjat ovat alan ammattilaisten ja asiantuntijoiden tekemiä. Virtuaalilähteet ovat poimittu viranomaisten ylläpitämistä sivuista, joita voidaan pitää luotettavina. Aineistomateriaali on suhteellisen tuoretta, sillä kaikki aineistot ovat 2000-luvun puolelta sekä suurin osa teoria-aineistosta 2010-luvun jälkeen tehdyistä teoksista ja lähteistä. Hovioikeuden tuomiot ovat referoitu lukijalle tiivistetyssä muodossa esille. Tuomioita ja tiivistelmiä olen lukenut useaan kertaan lävitse, jotta olen voinut varmistua siitä, että olennaiset seikat ovat tuotu lukijalle esiin.

Tutkimuksen luotettavuutta korostaa myös käräjä- ja hovioikeuksien tuomioiden laajuus. Tuomiot on saatu poimittua jokaisesta Suomen hovioikeudelta, eikä täten tuomiot rajoitu vain esimerkiksi yhteen hovioikeuteen. Tämä tuo tutkimukseen laajuutta ja monipuolisuutta sekä takaa sen, että tuomiot eivät rajoitu vain yhden hovioikeuden käytäntöön. Hovioikeuksien välillä ei kuitenkaan lain nojalla ole suuria käytännön eroja, mutta näkökulmaeroja voi luonnollisesti olla. Tutkimus on myös toteutettu näiden tuomioiden pohjalta, jolloin

omat näkökulmani ja mielipiteeni eivät vaikuta tutkimukseen ja täten sen luotettavuuteen. Omia näkökulmia on tuotu esiin vasta Pohdintaa –luvussa. Mikäli tutkimus tehtäisiin uudestaan kyseisellä materiaalilla, olisi tutkimustulos sama. Tämän johdosta työn toistuvuutta voidaan pitää luotettavana tämänkokoisessa tutkimuksessa. Tutkimuksesta olisi mahdollista tehdä myös laajempi keräämällä enemmän kärkeä- ja hovioikeuksien tuomiota, mutta tämän kokoisessa tutkimuksessa kymmenen ratkaisua oikeusasteilta olivat sopiva määrä.

7.3 Tutkimuksen ongelmat ja omat kokemukseni

Tutkimustyötä aloittaessani minulle oli vaikeaa rajata tutkimuksen teoria-aineistoa. Lisäksi haasteena oli aluksi, saisinko tarpeeksi hovioikeuden tuomioita käyttöni. Tämä ei kuitenkaan koitunut ongelmaksi, vaan päinvastoin. Sain tuomioita niin paljon käyttöni, että enemmän minulta vei aikaa poimia ne laadullisesti parhaimmat ja hyödyllisimmät tutkimukseeni. Teoriaosa rajautui myös lopulta hyvin tutkimukseeni, kuin tutkimuksen sai alkuun. Tuomioiden läpikäynti oli mielenkiintoista, jopa mukaansa tempaavaa. Tutkimuksesta tuli väkisinikin pitkä suhteessa vaadittuun pituusmäärään, mutta työn tekeminen ei tuntunut haastavalta, koska aihe oli mielenkiintoinen.

Teoriaosuuden tekeminen oli minulle haastavampaa, kuin tuomioihin perehtyminen. Teoriaosuuden sain mielestäni tehtyä oikeista asioista tutkimukseeni liittyen ja niin, että tutkimuksen alkuosuus on hahmottanut lukijalle selkeämpää kuvaa tutkimuksesta ja rikosprosessuaalisesta käytännöstä. Siirryttäessä kuitenkin tuomioiden referoimiseen, ei opinnäytetyön tekeminen tuntunut työltä. Tuomiot olivat niin mielenkiintoisia, sekä minun oli helppo referoida niitä ja löytää oikeat kohdat, koska olen koulun ja työni ohella tutkinut yleisesti aina käräjä- ja hovioikeuksien tuomiota. Tutkimus kuitenkin opetti minulle uusiakin asioita, esimerkiksi teoriaosuudessa, koska tällöin minun tuli perehtyä useaan uuteen ja erilaiseen aineistomateriaaliin. Lisäksi tuomioita lukiessani sain jälleen lisää kokemusta rikosoikeudesta ja näytön arvioimisesta. En kuitenkaan koe, että tutkimuksesta olisi suoranaisesti oikeusasteille hyötyä. Mielestäni tutkimuksesta on hyötyä muille juridiikan opiskelijoille, etenkin jos aiheena on rikosoikeus ja mahdollisesti henkirikokset.

LÄHTEET

Esitutkintalaki 22.7.2011/805.

Espoon käräjäoikeus R 05/1219.

Espoon käräjäoikeus R 09/364.

Findikaattori. 2017. Henkirikollisuus 1754–2015. Helsingin yliopisto: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Saatavissa:

http://www.findikaattori.fi/fi/97#_ga=2.67500049.1070008818.1507657788-455031815.1507214581 [viitattu 10.10.2017].

Frände, D. 2015. Yleinen rikosoikeus. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Helsingin hovioikeus R 00/2077.

Helsingin hovioikeus R 06/881.

Helsingin hovioikeus R 09/2624.

Helsingin käräjäoikeus R 00/5014.

Itä-Suomen hovioikeus R 04/992.

Itä-Suomen hovioikeus R 07/385.

Itä-Suomen hovioikeus R 07/656.

Itä-Suomen hovioikeus R 16/764.

Helsingin yliopisto. 2017. Yliopiston tutkimuslaitokset: Rikollisuustilanne. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/145407/browse?value=rikollisuustilanne&type=subject> [viitattu 11.10.2017].

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kemi-Tornion käräjäoikeus R 02/100.

Korkein oikeus. 2014. Valituslupahakemus ja valitus. Helsinki: Korkein oikeus. Saatavissa:

<http://korkeinoikeus.fi/fi/index/muutoksenhakijalle/muutoksenhakemuksenlaatiminen/valituslupahakemusjavalitus.html> [viitattu 12.10.2017].

Kuopion käräjäoikeus R 06/1485.

Kymenlaakson käräjäoikeus R 16/668.

Lappalainen, J., Frände, D., Havansi, E., Koulu, R., Niemi-Kiesiläinen, J., Nyland, A., Rautio, J., Sihto, J. & Virolainen J. 2007. Prosessioikeus. WSOY.

Lehti, M., Suonpää, K. & Kivivuori, J. 2017. Rikollisuustilanne 2016: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Saatavissa:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/191756/Katsauksia_22_Rikollisuustilanne_2016_2017.pdf?sequence=2 [viitattu 5.10.2017].

Lehti, M. 2014. Verkkokatsauksia 36/2014: Henkirikoskatsaus 2014. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Saatavissa:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152607/36_henkirikoskatsaus_2014_korjattu.pdf?sequence=1 [viitattu 10.10.2017].

Melander, S. 2010. Rikosoikeus 2010-luvulla. Helsinki: Oikeustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

Melander, S. 2015. Rikosoikeuden peruskysymyksiä. Helsinki: Oikeustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeuslaitos. 2017a. Käräjäoikeudet: Tyytymättömyyden ilmoitus. Saatavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/muutoksenhaku/muutoksenhakeminen.html> [viitattu 12.10.2017].

Oikeuslaitos. 2017b. Käräjäoikeudet: Jatkokäsittelylupa. Saatavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/muutoksenhaku/jatkokäsittelylupa.html> [viitattu 12.10.2017].

Oikeuslaitos. 2017c. Oikeudenkäynti: Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa. Saatavissa: <https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/oikeuslaitos/oikeudenkaynti.html> [viitattu 11.10.2017].

Oikeuslaitos. 2017d. Syyttäjän tehtävät. Syyttäjälaitos. Saatavissa: <https://oikeus.fi/syyttaja/fi/index/syyttajalaitos/syyttajantehtavat.html> [viitattu 11.10.2017].

Oikeuslaitos. 2017e. Vaasan hovioikeus: Ohjeita asian käsittelystä hovioikeudessa – rikosprosessiohjeet.pdf. Saatavissa: https://oikeus.fi/hovioikeudet/vaasanhovioikeus/fi/index/ohjeitaasioidenkäsittelystahovioikeudessa_0.html [viitattu 12.10.2017].

Oulun käräjäoikeus R 05/1928.

Pirkanmaan käräjäoikeus R 12/1930.

Pirkanmaan käräjäoikeus R 15/4076.

Pohjanmaan käräjäoikeus R 15/395.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rikosseuraamuslaitos. 2015. Vankeus. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/vankeus.html> [viitattu 18.10.2017].

Rovaniemen hovioikeus R 03/265.

Rovaniemen hovioikeus R 06/278.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2011. Rikosoikeus – Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Helsinki: Talentum.

Turun hovioikeus R 12/1465.

Turun hovioikeus R 16/536.

Vaasan hovioikeus R 16/34.

Vankeuslaki 23.9.2005/767.